Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ХАҚИҚАТИ

1990 йил 5 май
ШАНБА
102 (4.896)

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

БУГУН—МАТБУОТ КУНИ

ҚУТЛАЙМИЗ!

СССР Журналистлар уюшмаси бошқарувининг секретариати 1989 йилдаги энг яхши журналистик асарлар учун мамлакатдаги бир неча қаламкашга уюшманинг мукофотлари берилганлигини эълон қилди. Тақдирланганлар орасида республикамиз вакили — «Правда Востока» газетасининг муҳаррири Рубен Акопович САФАРОВ ҳам бор. У миллатлараро муносабатлар муаммоларига бағишланган туркум мақолалари учун ана шундай мукофотга сазовор бўлди.

Ҳамкасбимизни лауреатлик унвони билан қутлаб, унга янги ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

Журналистларга мукофотлар

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси бошқаруви секретариати 1989 йилги республика ижодий конкурсларига якун ясади.

Йилнинг энг яхши журналистик иши учун ўтказилган конкурсга кўра, қуйидагилар Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мукофотининг лауреатлари бўлишди:

Носирова Қутби, «Муштум» журналининг мухбири, «Депутатлик мансаб эмас», «Осмондан чалпак кутиб» ва бошқа публицистик мақолалари учун;

Низомов Муротбой, Қорақалпоғистон телевиденнесининг муҳаррири, «Маурит» («Лаҳза») ахборот мусиқавий телевизион кўрсатуви учун;

Усмонов Ислом, «Ёш ленинчи» газетаси редакциясининг бўлим мудири, «Ҳақиқатни айтишдан чўчимайлик», «Йиллар ва тақдирлар», «Ҳақиқат чала бўлмайди», «Туҳмат» туркум ижтимоий очерклари учун;

Эргашев Алибой, Бахмал район «Ғалаба байроғи» газетаси (Жиззах области) бўлимининг мудири, «Давлат архивидан туркум хабарлар», «Ойқорликлар», «Бахмал воҳаси кишилари» туркум очерклари учун;

Ҳолматова Мукаррама, «Ленин йўли» Ленинск шаҳар газетаси (Андижон областининг ўз мухбири), **Зонрова Сайёра**, «Қашқадарё ҳақиқати» область газетасининг мухбири, қишлоқ меҳнаткашлари ижтимоий-маиший муаммолари тўғрисидаги туркум материаллари учун;

Жабборов Шуҳрат, «Қишлоқ ҳақиқати» — «Сельская правда» газетасининг катта мухбири, «Қайта қуриш учун овоз берамиз» материаллар туркуми учун, **Жўраев Ашурали Очилович** «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг бўлим мудири, санъат ва маданият тўғрисидаги муаммоли мақолалар туркуми учун.

Қуйидагилар Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг фахрий дипломлари билан мукофотландилар:

С. М. Аҳмедова, «Советская Бухара» область газетаси бўлимининг мудири;

Н. Жўраев, «Совет Ўзбекистони» газетасининг мухбири;

А. Исроилов, республика радиоси болалар ва ўсмирлар учун эшиттиришлар бош редакциясининг катта муҳаррири;

С. Д. Қорабоев, «Жиззах ҳақиқати» область газетасининг ўз мухбири;

З. Куртнезиров, «Ленин байроғи» Чиноз район газетаси (Тошкент области)нинг муҳаррири;

А. Нуримов, «Тошкент оқшоми» — «Вечерний Ташкент» газетасининг мухбири;

Л. Н. Орлова, «Правда Востока» газетасининг махсус мухбири;

В. В. Размоскин, «Ферганская правда» газетасининг катта мухбири;

А. Ш. Султонов, «Коммунист» область газетаси (Андижон области)нинг бўлим мудири ва **О. Шодмоналиев**, шу газетанинг мухбири.

* * *

Оммавий ишларни энг яхши йўлга қўйганлик учун М. И. Ульянова номли конкурсга кўра Бекобод район **«Коммунист»** газетаси (Тошкент области) редакцияси коллективига биринчи мукофот; Пахтачи район **«Пахтачи»** газетаси (Самарқанд области) ва Бағдод район **«Авангард»** газетаси (Фарғона области) коллективларига иккинчи мукофотлар; Хива район **«Коммунизмга»** газетаси (Хоразм области), Қизилтепа район **«Қизил тонг»** газетаси (Бухоро области) ва кўп тиражли **«Среднеазиатская магистраль»** газетаси коллективларига учинчи мукофотлар берилди.

Фаол оммавий ишлар учун Избоскан район **«Пахтакор»** газетаси (Андижон области), Янгийўл район **«Янги йўл»** газетаси (Тошкент области), Марғилон шаҳар **«Марғилон ҳақиқати»** газетаси (Фарғона области) редакциялари коллективлари Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг фахрий дипломлари билан мукофотландилар.

* * *

«Иқтисодий ислоҳотга» — матбуот эътибори!» шиори остида иқтисодиёт масалаларини энг яхши ёритиш конкурсига кўра **«Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги» — «Сельское хозяйство Узбекистана»** журнали, **«Правда Востока»**, **«Совет Ўзбекистони»** газеталари, **«Ленинское знамя»** (Сурхондарё области), **«Ленин йўли»** (Самарқанд области) область газеталари, Боғот район **«Ленин йўли»** газетаси (Хоразм области), Олтиариқ район **«Пахта учун»** газетаси (Фарғона области), кўп тиражли **«Марғилон атласи»** газетаси, Марғилон шаҳар **«Марғилон ҳақиқати»** газетаси (Фарғона области) редакцияларининг коллективларига мукофотлар берилди.

Иқтисодиёт масалаларини фаол ёритганлик учун **«Муштум»** журнали, Наманган область **«Наманган ҳақиқати»** газетаси, Балиқчи район **«Ғалаба» газетаси** (Андижон области) редакцияларининг коллективлари Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг фахрий дипломлари билан мукофотландилар.

* * *

Ҳарбий - ватанпарварлик мавзуини энг яхши тарзда ёритганлик учун конкурсига кўра **«Ферганская правда»** область газетасига биринчи; **«Ёш ленинчи»** газетаси ва **«Ленин байроғи»** Сурхондарё область газетасига иккинчи; Жонбой район **«Шонли меҳнат»** газетаси (Самарқанд области)га, Оржоникидзе район **«Коммунизм тонгги»** газетаси (Тошкент области)га ва Олтиариқ район **«Пахта учун»** газетаси (Фарғона области)га учинчи мукофот берилди.

Ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш масалаларини фаол ёритганлик учун **«Правда Востока»** газетаси, **«Ленинское знамя»** Сурхондарё область, **«Ленинский путь»** Самарқанд область газеталари, **Фарғона область телевидение ва радиоэшиттириш комитети**, **«Вечерний Ташкент»** газетаси редакцияларининг коллективлари Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг фахрий дипломлари билан мукофотландилар.

* * *

«Самарали меҳнат ва соғлом турмуш учун» Бутуниттифоқ рейдини ёритишда қатнашганлик учун Китоб район **«Ғалаба»** газетаси, Шаҳрисабз район **«Коммунизм байроғи»** газетаси (Қашқадарё области), Чиноз район **«Ленин байроғи»** газетаси (Тошкент области), Жиззах район **«Коммунизм сари»** газетаси ва «Атлас» аврли газламалар ишлаб чиқариш бирлашмасининг **«Марғилон атласи»** кўп тиражли газетаси (Фарғона области) редакцияларининг коллективлари Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг фахрий дипломлари билан рағбатлантирилдилар.

ЎРТОҚ Ф. УМАРОВНИНГ «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ХИЗМАТ КЎРСАТГАН АРТИСТ» ФАХРИЙ УНВОНИГА ҲУҚУҚИНИ ТИКЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти И. А. Каримов Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг расмий илтимосномасини кўриб чиқиб, махсус фармон билан ўрток Фахриддин Умаровнинг «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист» фахрий унвонига ҳуқуқини тиклашга қарор қилди.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг ҚОНУНИ

ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида

1-модда. Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи суверен социалистик федератив давлатдир. ССР Иттифоқи Федерация субъектлари биргаликда ССР Иттифоқи ихтиёрига берган ваколатларга эгадир.

Иттифоқдош республикалар — суверен Совет Социалистик давлатлар бўлиб, улар ихтиёрий равишда, халқларнинг ўз тақдирини ўзи эркин белгилаши ва тенг ҳуқуқлилиги асосида Совет Социалистик Республикалари Иттифоқига бирлашганлар. Иттифоқдош республикалар ўз территорияларида, улар ССР Иттифоқи ихтиёрига берган ваколатлардан ташқари, тўла давлат ҳокимиятига эгадирлар.

Автоном республикалар Совет Социалистик давлатлар бўлиб, Федерация — ССР Иттифоқининг субъектларидир. Автоном республикалар, автоном тузилмалар халқларнинг ўз тақдирини ўзи эркин белгилаши асосида иттифоқдош республикалар таркибига кирадилар, ўз территорияларида улар ССР Иттифоқи билан иттифоқдош республикалар ихтиёрига берган ваколатларидан ташқари тўла давлат ҳокимиятига эгадирлар.

Автоном республикалар, автоном тузилмалар билан таркибига улар кирган иттифоқдош республикаларнинг муносабатлари СССР Конституцияси, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Конституциялари ва ушбу қонун доирасида тузиладиган битимлар ва шартномалар билан белгилаб қўйилади.

2-модда. Ҳар бир иттифоқдош республиканинг СССРдан чиқиш ҳуқуқи сақланиб қолади. Иттифоқдош республиканинг СССРдан чиқиши тўғрисидаги қарор иттифоқдош республика халқларининг референдум (халқнинг овоз бериши) йўли билан ўз иродасини эркин ифодалаши натижасида қабул қилинади.

Иттифоқдош республиканинг СССРдан чиқиши билан боғлиқ масалаларни ҳал қилиш тартиби СССР қонуни билан белгилаб берилади.

3-модда. Иттифоқдош, автоном республиканинг, автоном тузилманинг территорияси уларнинг розилигисиз ўзгартирилиши мумкин эмас.

Иттифоқдош республикалар ўртасидаги чегаралар уларнинг ўзаро келишувига мувофиқ ўзгартирилиши мумкин ва ССР Иттифоқи томонидан тасдиқланиши керак.

Иттифоқдош республикалар ўртасидаги, иттифоқдош ва автоном республикалар, автоном тузилмалар ўртасидаги территориал низолар хусусида ўзаро битишувга эришилмаса, бу низолар ҳал этиш учун ўзаро келишувга мувофиқ, СССР Олий Советининг Миллатлар Советига топширилиши мумкин.

4-модда. Иттифоқдош, автоном республика, автоном область, автоном округ ишлаб чиқариш ва хўжалик объектларини жойлаштириш масалаларини мустақил ҳал қиладилар, ўз территорияларида унда яшовчи барча халқларнинг манфаатларини ҳисобга олиб, комплекс иқтисодий ва ижтимоий-маданий ривожланишни таъминлайдилар. Меҳнат ресурсларидан фойдаланиш ва турмуш муҳитини муҳофаза қилиш масалалари юзасидан республикалар ССР Иттифоқига ва бошқа иттифоқдош, автоном республикаларга қарашли корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг фаолият шароитини ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республика қонун ҳужжатларига мувофиқ белгилаб берадилар.

Автоном республика иқтисодий ва ижтимоий-маданий қурилиш соҳасида иттифоқдош республика қандай ҳуқуқларга эга бўлса, худди шундай ҳуқуқларга эгадир, улар ўртасидаги битимга мувофиқ иттифоқдош республика ихтиёрига берилган ҳуқуқлар бундан мустасноdir.

Иттифоқдош, автоном республикалар, автоном тузилмалар ўзаро иқтисодий ва ижтимоий-маданий ҳамкорлик қилишлари ҳамда бунинг учун икки томонлама ва кўп томонлама зарур битимлар тузишлари мумкин, бу битимлар ССР Иттифоқ, бошқа иттифоқдош, автоном республикалар, автоном тузилмалар манфаатларига зид бўлмаслиги лозим.

5-модда. Иттифоқдош республика чет давлатлар билан муносабат ўрнатиш, улар билан шартнома тузиш, ўзаро дипломатия ва консуллик ваколатхоналари очиш, ташқи иқтисодий алоқаларни амалга ошириш ва халқаро ташкилотлар фаолиятида иштирок этиш ҳуқуқига эгадир.

Иттифоқдош республиканинг бу ҳуқуқини амалга ошириш СССР қонунларига ва СССРнинг халқаро мажбуриятларига зид бўлмаслиги керак.

6-модда. Қуйидагилар бевосита Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг давлат ҳокимияти ва бошқарув олий органлари ихтиёрига бериб қўйилган:

1) СССР Конституциясини қабул қилиш, унга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш, ССР Иттифоқи ваколатларига тааллуқли масалалар юзасидан референдумлар ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилиш;

2) СССР таркибига янги иттифоқдош республикаларни қабул қилиш, янги автоном республикалар, автоном областлар ва автоном округлар тузилганлигини ҳамда мавжудларининг мақоми ўзгартирилганлигини тасдиқлаш;

3) иттифоқдош республикалар ўртасидаги, иттифоқдош ва автоном республикалар, автоном тузилмалар ўртасидаги низоларни улар мазкур масала юзасидан ССР Иттифоқи идораларига мурожаат қилган тақдирда ҳал этиш;

4) СССР давлат чегарасини ва унинг режимини белгилаш;

5) ССР Иттифоқи давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари фаолиятини ташкил этиш ва тартибга солиб туриш;

6) иттифоқ бюджетини тузиш, тасдиқлаш ва ижро этиш, СССР Давлат банклари системасини, ягона пул системасини, умумиттифоқ солиқлари ва йиғимларини белгилаш;

7) мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш истиқболларини ишлаб чиқиш, умумиттифоқ программаларини тузиш ва амалга ошириш;

8) ССР Иттифоқи томонидан чет давлатларга давлат йўли билан қарз ва иқтисодий ёрдам бериш, ССР Иттифоқи чет эллардаги манбалардан оладиган давлат қарзлари ва кредитлар тўғрисида битим тузиш;

9) темир йўл, ҳаво, денгиз ва магистрал қувурлар транспортини, мудофаа объектларини, космик тадқиқотларни, СССР ягона энергетика системасини, алоқа ва ахборот умумиттифоқ системаларини, шунингдек ССР Иттифоқи қонунларига ҳамда ССР Иттифоқи билан иттифоқдош республикалар ўртасидаги битимларга мувофиқ умумиттифоқ давлат мулкига кирувчи объектларни бошқариш; парчаланувчи материалларни ишлаб чиқариш, сақлаш ва улардан фойдаланишни тартибга солиш;

10) СССРнинг ташқи сиёсатини белгилаш ва СССРнинг халқаро шартномаларини тузиш, халқаро муносабатларда СССР вакили сифатида иш олиб бориш;

11) сулҳ ва уруш масалалари, СССРнинг суверенитети ва территориал бутунлигини ҳимоя қилиш, СССР давлат чегарасини қўриқлаш, божхона территорияси, бож пошлиналари ва бож йиғимлари бирлиги асосида божхона ташкил этиш принципларини белгилаш;

12) мудофаани ташкил этиш, СССР Қуролли Кучларига, чегара, ички ва темир йўл қўшинларига раҳбарлик қилиш, СССРнинг давлат хавфсизлигини таъминлаш;

13) ССР Иттифоқи судларини тузиш, СССРда прокурор назорати ягона системасини ўрнатиш.

7-модда. ССР Иттифоқининг ушбу қонун 6-моддасида кўзда тутилган ваколатлари федерация субъектларининг розилигисиз кенгайтирилиши мумкин эмас.

8-модда. ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг биргаликда олиб борадиган ишлари соҳасида қуйидагилар ССР Иттифоқи олий давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига берилади:

1) Совет гражданлари ҳамда уларнинг ижтимоий уюшмалари ҳуқуқий ҳолати асосларини белгилаш, СССР гражданлари қаерда яшашларидан қатъий назар уларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини муҳофаза қилиш;

2) автоном республикалар, автоном тузилмалар, шунингдек миллий маъмурий-территориал бирликларнинг ҳуқуқий ҳолати умумий асосларини белгилаш; иттифоқдош ва автоном республикалар, автоном тузилмалар ўртасидаги ваколатларни фарқлаш; маҳаллий ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжаликни ташкил этиш умумий асосларини белгилаб бериш;

(Давоми 2-бетда).

БИЛИМ ВА ТАЖРИБА УЙҒУНЛАШГАЧ...

Ленин йўли ноҳиясидаги Ленин номли совхоз пахтакорлари беш йилдирки, уруғлик чигитни лазер билан нурлатиб экишни тажрибада синаб кўришаяпти. Бунда чигит турли касалликларга чидамли бўлади, ҳосил етти кунча барвақт пишиб етилади, ёғлилиги 1,5 фоиз ошади, ҳосилдорлик 1—2 центнер кўтарилади. Жорий йилда 1.500 гектар майдонга чигит лазер нури билан ишлов бериб экилади.

Хўжаликда зараркунандаларнинг кушандаси — фойдали ҳашарот етиштирадиган биофабрика ишга туширилгач пахтазорларга заҳарли дориворлар қўлланишдан воз кечилди. Гап унинг бир йиллик иқтисодий нафи — 500 минг сўм бўлишидагина эмас, балки заминни соғломлаштириш учун дадил қадам ташланди, иккинчидан, далаларда меҳнат қилаётган минглаб одамлар саломатлиги учун хавф-хатар даф этилди. Шусиз ҳам узоқ йиллар давомида она заминни керагидан ортиқ миқдордаги турли заҳар билан тўлғазиб ташлаган эдик. Ҳечдан кўра кеч бўлгани яхши. Ҳозир беш минг гектардан зиёд ерда деҳқончилик қилинаётган хўжаликда бир мисқол ҳам заҳарли модда ишлатилмаётир. Фақат пахтачиликда эмас, боғдорчилик, сабзавотчиликда ҳам имкони борича нафли ҳашаротлардан самарали фойдаланилаяпти. Уларни совхоз ишчиларига шахсий томорқаларда қўлланиши учун бепул тарқатилади.

Халил Хўшшиев мудирлик қилаётган биологик фабрикада бир йилда 25 минг гектар майдондаги зарарли ҳашаротга қирғин келтирадиган трихограмма, хабробракон, олтинкўз каби фойдали жониворлар урчитилади. Трихограмма кўсак қуртига қарши ишлатилади. Бир гектар майдонга ишлов бериш учун атиги бир грамм шундай ҳашарот етарли. Хабробракон эса бевосита кўсак қуртининг ўзига қирон келтиради. Фақат ғўзага эмас, помидор, мевали боғ, сабзавот экинларига ишлов берилганда ҳам натижа яхши бўлаётир. Олтинкўз эса турли экин ва анорзорлардаги ширага қарши қўлланилмоқда. Фабрикада иш йил бўйи тўхтамайди. Озода Маматмуродова, Солия Йўлдошева, Хуримой Трумова, Ойгул Норқулова, Менгсулув Соатова, Зиёда Хайитназарова сингари жонкуярлар ўз ишларининг фидойилари ҳисобланадилар. Чунки фақат хўжаликка эмас, балки қўшни совхозларга ҳам фойдали ҳашарот етказиб беришнинг ўзи бўлмайди. Фабрикада 20 та бокс ишлаб турибди. Мўътадил ҳароратда ҳашаротларни урчитиш, уруғ олиш каби қатор юмушларнинг кўнгилдагидек бажарилиши катта маъсулият талаб этади.

Қўшни хонада эса уруғлик чигит лазер нури билан ишланаяпти. Бундан беш йил аввал совхознинг марказий ремонт устахонасида слесарлар ясашган ускуна эсдалик сифатида шу ерда сақланмоқда. Ўша йили атиги уч гектар майдонга лазер билан нурланган чигит экилган. Ойбек номидаги Термиз давлат педагогика институтининг ректори, профессор, Ўзбекистон ССР халқ депутати Назар Йўлдошевич Тўраев бошчилигида ўтказилаётган тажриба кўлами йил сайин кенгаяётир. Жорий йилда 1,5 минг гектар майдонга чигит лазер билан нурлатиб, экилади. 40 тонна ингичка толали Термиз-16 навли пахта уруғи Львов шаҳридан келтирилган учта «1-М Электроника» мосламасидан ўтказилди. Лазер нурига эга блоклар шартнома асосида Львов шаҳридан келтирилаётир. Нурдан бўшаган блоклар яна Львов шаҳридаги махсус корхонага жўнатилади.

* * *

Совхоз меҳнатчилари амалдаги йилда 4.037 гектар майдонда асосан Термиз-16 навли ингичка толали пахта етиштирадилар. Ҳар гектар майдондан 34,8 центнердан 15 минг тонна оқ олтин хирмони бунёд этиш пахтакорларнинг бу йилги режасидир. Чигит экиладиган майдон бултургидан 271 гектар, хом ашё ҳажми эса минг тоннага камайтирилди. Бир йилда 198 гектар суғорма ер томорқа учун 900 кишига ўлчаб берилди. Шу кеча-кундузда хўжаликда асосий эътибор чигит экишни тезроқ туғаллашга қаратилган. Экиш бултурги муддатларда бошланган бўлса-да, устма-уст ёғаётган ёмғир сеялкаларнинг унум билан ишлашига имкон бермаётир. Ҳозиргача минг гектардан зиёд ерга уруғ қадалди. Чигит барвақт тушган пайкалларда мурғақ ниҳоллар кўзга ташлана бошлади. 286 гектар майдонга экилган маккажўхоридан ҳам текис кўчат олинди. Шомурод Тўраев бошлиқ бригадада дон учун экилган 28 гектар майдондаги маккажўхори ниҳолларига дастлабки ишлов беришга киришилди. Механизатор Жовли Тўраев кўтаринки кайфият билан майсаларга ишлов берди. Тунда ёмғир севалаб чиқди. Эрталаб эса техникани далага чиқаришнинг имкони бўлмади.

Холмўмин Тиловов бошлиқ бўлим деҳқонлари хўжаликда биринчи бўлиб чигит экишни ниҳоясига етказишди. 401 гектар майдонга тўрт иш кунида уруғлик экилди. Механизаторлар Жовли Тўраев, Чори Бўтаёров, Норали Шукуровларнинг ҳар бири кунига 9—10 гектар майдонга уруғни сифатли экишди.

— Жорий йилда ҳар гектар майдондан 35,4 центнердан 1.422 тонна оқ олтин етиштиришимиз лозим, — дейди бўлим бошлиғи Холмўмин Тиловов. — Чигит экишни биринчи бўлиб якунлаганимиз яхши. Барча майдонда текис кўчат ундирсак, совхоз маъмурияти, партия, касаба уюшмаси ташкилотлари томонидан қўйилган уч минг сўм пул мукофотини олишга муваффақ бўламиз. Бунинг учун тўлиқ имкониятга эгамиз. Чигит экиладиган майдон ҳар йилдагидан кўра сифатли тайёрланди. Запас суғориш меъёрида ўтказилди. Сўнгра оби-тобида бороналаб, чигитни эгатнинг пуштасига кенг қаторлаб экканмиз. Экиш билан бир қаторда қарийб 200 гектар майдоннинг ҳар гектарига 80—90 килограммдан азотли ўғит солдик. Бу ниҳолларнинг бақувват ривожланишига ёрдам беради.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида

(Давоми. Боши 1-бетда).

3) гражданлик, ер, ўрмон, сув, кон, жиноий, жиноий—ижро, молия, меҳнат қонунлари асосларини, ижтимоий таъминот, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, атроф муҳитини муҳофаза қилиш, маъмурий ҳуқуқбузарлик, суд тузилиши ва судлов тўғрисидаги қонунларни белгилаб бериш;

4) умумиттифоқ бозори амал қилишини ҳамда барча республикалар манфаатларини кўзлаб уни ҳимоя қилишни таъминлайдиган ҳуқуқий асосларни белгилаш;

5) Умумий молия — кредит сиёсатини ва нарх белгилаш асосларини аниқлаб бериш;

6) меҳнат ресурсларидан фойдаланиш, меҳнатга ҳақ тўлаш ва меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги сиёсатнинг умумий асосларини белгилаб қўйиш;

7) маданият ва маорифни, илмий-тадқиқотлар ва фан-техника тараққиётини йўналтириб, мувофиқлаштириб ва рағбатлантириб бориш;

8) жамоат тартибини сақлашга ва жиноятчиликка қарши курашга умумий раҳбарлик қилиш;

9) иттифоқдош республикаларнинг чет давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан ўзаро муносабатларининг умумий тартибини белгилаб бериш, ташқи иқтисодий фаолиятга умумий раҳбарлик қилиш;

10) СССРдаги хорижий гражданлар ва гражданлиги бўлмаган шахсларнинг ҳуқуқий ҳолатини белгилаб бериш;

11) СССРнинг бутун территориясида СССР Конституциясига риоя этилишини таъминлаш.

9-модда. ССР Иттифоқи иттифоқдош республика билан битим тузиш орқали унга СССРнинг айрим ваколатларини шу республика территориясида амалга оширишни топшириши мумкин.

Иттифоқдош республика ССР Иттифоқи билан битим тузиш орқали ўзига тегишли айрим ваколатларни ССР Иттифоқи ихтиёрига топшириши мумкин.

10-модда. ССР Иттифоқи билан иттифоқдош республикаларнинг биргаликда олиб борадиган соҳасига тааллуқли у ёки бу масала СССР қонуни билан ҳал этилмаган тақдирда иттифоқдош республика тегишли соҳадаги муносабатларни қонун йўли билан мустақил равишда тартибга солишга ҳақлидир. Бунда автоном республикалар ва автоном тузилмалар ихтиёридаги масалалар улар билан келишилган ҳолда тартиба солинади.

11-модда. СССР Конституцияси, СССР қонунлари, СССР давлат ҳокимияти ва бошқаруви олий органларининг бошқа ҳужжатлари СССРнинг бутун территориясида ижро этилиши шарт. Иттифоқдош, автоном республика конституциялари СССР Конституциясига зид бўлган ҳолларда СССР Конституцияси амал қилади. Иттифоқдош ва автоном республикалар қонунлари ҳамда уларнинг давлат ҳокимияти олий органларининг бошқа ҳужжатлари СССР Конституциясига, СССР қонунларига ва СССР давлат ҳокимияти олий органларининг бошқа ҳужжатларига зид бўлган ҳолларда ССР Иттифоқининг тегишли органлари чиқарган ҳужжатлар амал қилади.

СССР қонунлари ҳамда СССР идораларининг бошқа ҳужжатлари фақат ССР Иттифоқи ваколатлари доирасида чиқарилади ва иттифоқдош, автоном республикаларнинг ҳуқуқларини бузмаслиги керак.

12-модда. СССР ва иттифоқдош, автоном республикалар давлат ҳокимияти ва бошқарув олий органлари ўртасидаги уларнинг ҳужжатлари қонунийлиги ёки қонуний эмаслигига доир келишмовчиликлар СССР Конституциясида ва СССРда конституцион назорат тўғрисидаги қонунда белгилаб қўйилган тартибда кўриб чиқилади.

13-модда. Иттифоқдош, автоном республикалар давлат ҳокимияти олий органлари СССР Министрлар Советининг қарорлари ва фармойишлари иттифоқдош, автоном республикаларнинг ҳуқуқларини бузган тақдирда, уларга нисбатан норозилик билдиришга ҳақлидирлар. Низоли масалалар СССР Олий Совети томонидан ҳал этилади.

Иттифоқдош, автоном республикалар давлат ҳокимияти ва бошқарув олий органлари СССР министрликлари, давлат комитетлари ва идораларининг ҳужжатлари СССР қонунларини ёки тегишли иттифоқдош, автоном республика қонунларини бузган тақдирда бу ҳақда СССР Министрлар Советини хабардор қилиб, ўз территорияларида уларнинг амал қилишини тўхтатиб қўйишга ҳақлидирлар. Низоли масалани, агар СССР тегишли органи ҳужжатининг амал қилиши иттифоқдош, автоном республика Олий Совети томонидан тўхтатиб қўйилган бўлса СССР Олий Совети, агар СССР тегишли идораси ҳужжатининг амал қилишини иттифоқдош, автоном республика Министрлар Совети тўхтатиб қўйган бўлса — СССР Министрлар Совети ҳал қилади.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти.

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 26 апрель.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

«ССР ИТТИФОҚИ БИЛАН ФЕДЕРАЦИЯ СУБЪЕКТЛАРИ ЎРТАСИДАГИ ВАКОЛАТЛАРНИ ФАРҚЛАШ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ҲАҚИДА

СССР Олий Совети **қарор қилади:**

1. СССР халқ депутатлари иккинчи съездининг 1989 йил 19 декабрдаги «Айрим конституцион масалалар юзасидан СССР Олий Советига ва конституция комиссиясига топшириқлар тўғрисида»ги қарорига амал қилиб, ушбу қонун эълон қилинган пайтдан кучга киритилсин.

2. «ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида»ги СССР қонунининг қоидалари ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги шартномавий муносабатларни янгилаш учун асос деб ҳисоблансин.

3. Белгилаб қўйилсинки, ССР Иттифоқи, иттифоқдош ва автоном республикаларнинг қонунлари «ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида»ги СССР қонунига мувофиқлаштирилгунига қадар амалдаги қонун ҳужжатлари, агар улар ушбу қонунга зид бўлмаса, қўлланилади.

4. СССР Олий Советининг комитетлари ва палаталарнинг доимий комиссиялари «ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида»ги СССР қонунига мувофиқ ССР Иттифоқининг амалдаги қонунларини ўзгартириш тўғрисида таклифларни СССР Олий Совети муҳокамасига тақдим этсинлар.

5. «ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида»ги СССР қонунининг қоидалари ҳамда СССР Конституциясига тегишли ўзгартишлар қиритиш тўғрисидаги таклифлар СССР халқ депутатлари тўртинчи съезди тасдиғига тақдим этилсин.

6. Иттифоқдош ва автоном республикаларнинг Олий Советларига иттифоқдош ва автоном республикалар қонунларини «ССР Иттифоқи билан Федерация субъектлари ўртасидаги ваколатларни фарқлаш тўғрисида»ги СССР қонунига мувофиқлаштириш таклиф қилинсин.

СССР Олий Советининг раиси **А. ЛУКЬЯНОВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 26 апрель.

Депутат сўрови

БУЙРУҚНИ ЎЗГАРТИРИШ МУМКИНМИ?

«СОЮЗУЗБЕКГАЗПРОМ» ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ БОШ ДИРЕКТОРИ И. АЗИМОВ ДИҚҚАТИГА

Давримиз шу қадар шиддатли тус олдики, баъзан қарашларимиз, нуқтаи назарларимиз, хулосаларимиз, ҳатто қабул қилаётган қарорларимиз билан тараққиётдан, меҳнаткашларнинг талаб ва эҳтиёжларидан орқадалигимизни фаҳмлаб қолаяпмиз.

Қабул қилинажак қарорларда идора тартиб-қоидалари эмас, балки ҳаёт тақозоси, мавжуд вазият назарда тутилсагина яхши самара беради. Гапни бироз олисдан бошлашимнинг боиси бор. 1984 йилнинг июнида «Союзузбекгазпром» ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Исматулла Азимов имзоси билан 131-буйруқ пайдо бўлди. Унинг ўринбосари Владимир Гашилов лойиҳаси асосида тайёрланган бу ҳужжатда қишлоқ меҳнаткашларининг хонадонларини газлаштиришга ғалати нуқта қўйилди.

Унда қишлоқларни газлаштириш тўхтатилсин, деган жумла ёки кўрсатма йўқ. Лекин аҳоли хонадонларига табиий газ тушириш ўз-ўзидан тўхтаб қолди. Негаки, буйруқда қишлоқ турмуш шароити, имконияти мутлақо ҳисобга олинмаган. Унда печкаларга газ улаш қатъий ман қилинади. Фақат иситиш қозонларига газ улаш мумкин, холос, «Союзузбекгазпром» ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарлари қишлоқ меҳнаткашларининг ҳолидан хабардор бўлишганида, деҳқоннинг нимаси бору нимаси йўқ, унинг қурби нималарга етишини тасаввур қилганларида бундай буйруқ чиқармаган бўлардилар.

Сайловолди учрашувларида меҳнаткашларнинг жуда кўп ҳақли таъналарини эшитдик. Агар депутатликка сайланишса, газлаштириш муаммосини ижобий ҳал қилишга ваъдалар берилди. Олий Совет сессиясида ҳам масала қатъий қўйилди. Лекин ҳали бир қадам ҳам силжишга эришилмади. Чунки 131-буйруқ кишан бўлиб, мутлақо изн бермаётир. Сайловчилар эса ҳақли талаб қилишаяпти.

Шаҳар аҳолиси учун бу таажжубланарли эмас. Бироқ пахтакор, пиллакор, боғбон, механизатор учун бу буйруқ ғайри табиийгина эмас, кулгили ҳамдир. Оддий ҳисоб-китобларга қараганда иситиш қозони қуриб, табиий газ тушириладиган бўлса деҳқон икки, икки ярим минг сўм харажат қилиши керак. Маълумки, темир ва темир буюмлар нархи ошиб кетган. Катта-кичик қувурлар, иситиш қозони, унинг ускуналарини сотиб олишга ҳозирча деҳқоннинг қўли калталик қилади. Аксариятининг йиллик даромади 500—600 сўмдан ошмайди. 131-буйруққа асосан газ тушириладиган бўлса емай, ичмай, тўрт-беш йил маблағ тўплаши керак.

Қишлоқ аҳолисининг бугунги машаққатли аҳволини кўрмаслик, тан олмаслик сира мумкин эмас. Уларга уй-жой учун ер берилиши катта воқеа бўлди. Лекин шу берилган ерга уй қуриб олиш осон кечмаяпти. Имкони борлар йиллар мобайнида тўплаб, тишининг кавагида сақлаган маблағини сарфлаб, осмон баҳосига қурилиш материаллари сотиб олишаётир. Қўлидан келганича бошпана учун бир уй, бир даҳлиз солиб, тезроқ кўчиб киришга уринаётир. Қанчаси иложсизликдан давлатдан қарз олиш учун сарсон бўлиб юрибди.

Фараз қилайлик катта бир қишлоқда икки ёки уч хонадон шундай йўл билан газ тушириш имкониятига эга ҳам дейлик. Лекин ўша турли ҳажмдаги қувурлар, иситиш қозонлари ва бошқа ускуналарни қаердан топади? Бутун бошли Андижон областининг қурилиш материаллари дўконларини кезиб чиққанингиз билан иситиш қозонини топа олмайсиз. Бу бедана сутидан қатиқ ивитиб ичинг, деган тавсияга ўхшамаяптими?

Областнинг қишлоқ жойларида аҳолини табиий газ билан таъминлаш ачинарли аҳволда. Энг яхши деб ҳисобланган районларда ҳам 30 фоизга етмайди. Избосқан районида қишлоқ жойларини газ билан таъминлаш 0,9, Бўзда 4,4, Жалолқудуқда, Пахтаободда 0,2, область бўйича эса 15 фоизни ташкил этади.

Бизнинг Хўжаобод районимизда қишлоқ жойларини газлаштириш, қисман дуруст деса бўлар, балки. Бу ердаги кўрсаткич 20,2 фоиз. Лекин мазкур районда ҳам йирик-йирик хўжаликлар газлаштирилмаган. Калинин номли, Абдулла Набиев номли, «Победа» колхозларининг меҳнаткашлари уйлари ёнидан ўтиб кетган юқори босимли газ оқимидан ҳалигача баҳраманд бўлолмаётирлар. Ваҳоланки, бу хўжаликларни газлаштириш ҳужжатлари 1969 йилдан буён ҳаракатсиз ётибди. Ойбек номли, Улуғбек номли, Карл Маркс номли, «Ленинизм» колхозларининг ҳам баъзи участкалари 131-буйруқнинг таъсири билан тўхтаб турибди.

Айниқса қишлоқ мактаблари, болалар боғчалари, касалхоналари, врачлик амбулаторияларидаги қишки аҳволни ҳеч қандай сабаб, буйруқ билан изоҳлаб ҳам, оқлаб ҳам бўлмайди. Совуқ хоналарда дийдираб машғулот тинглаётган ўқувчилар, кўрпага ўраниб олиб даволанаётган беморларни кўз олдингизга келтиргудек бўлсангиз, вужудингиз ларзага тушади. Қиш-қировли кунда даладан қалтираб келган деҳқон уйига қадам босганида бадани илимаса, бир чойнак чойини, бир қошиқ обиёвғонини вақтида пишириб ололмаса, 131-буйруқнинг моҳиятини юз марта тушунтиришга ўринсангиз ҳам сўзингиз беҳуда кетади.

Қишлоқнинг ижтимоий қиёфасини тубдан яхшилаш, аҳоли турмуш маданиятини кўтариш Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети сайловолди ҳаракат дастурида алоҳида қатъият билан таъкидланган. «Союзузбекгазпром» раҳбарларига бу йўл-йўриқ тушунарли эмасмикан? Партия ва ҳукуматимиз меҳнаткаш халққа ғамхўрлик кўрсатишнинг барча имкониятларини яратиб бераётган бўлса-ю, айрим идоралар расмиятчиликдан воз кечолмай ўтирса, буни қандай баҳолаш мумкин? Халқнинг бир ишончли вакили сифатида ўз бурчимизни адо этмайдиган бўлсак, бир умрга виждон азобида қоламиз. Бош директор И. Азимовга минглаб қишлоқ меҳнаткашларининг ҳақли саволини бермоқчиман: 131-буйруқни ўзгартириш мумкинми? Қачон?! Агар шундай қилишга ўзингизда журъат топсангиз қишлоқ меҳнаткашлари мушкулини осон этасиз. Мен кўпчилик хоҳиш ва талабини сизга етказишни ўзимнинг бурчим деб билдим. Ахир, инсон ҳал эта олмайдиган жумбоқ йўқ.

Ғ. СОЛИЕВ,
Ўзбекистон ССР халқ депутати, «Андижаннефть» бошқармаси ишчилар таъминоти бўлими бошлиғи.

ИЛМИЙ ҲАМКОРЛИК

В. И. Ленин номли Тошкент давлат дорилфунуни билан Хитойнинг Шэньян дорилфунуни ўртасида дўстлик, таълим-тарбия, илмий, маданий ва иқтисодий соҳаларда алмашувлар тўғрисида битим имзоланди.

Ушбу битимда олимлар, тажриба орттирувчилар ва талабаларни бир-бирига юбориш, шунингдек ўқув ва илмий материалларни айирбошлаш имконияти назарда тутилади. Дорилфунунлар биргаликда илмий тадқиқотлар олиб боришлари, биргаликда ўқув қўлланмалари яратишлари, ҳамкорликнинг бошқа шаклларини ривожлантиришлари мумкин бўлади.

Битимни имзолаш учун Тошкентга келган делегация аъзолари орасида Шэньян дорилфунунининг раҳбарлари, олимлар бор эди. Улар олий ўқув юртида бўлган вақтларида шарқшунослик, журналистика ва фалсафа-иқтисод факультетларида лекциялар ўқишди.

— Бизнинг Ўзбекистонда биринчи марта бўлишимиз, — деди Хитой делегациясининг раҳбари, дорилфунун ректори Шанг Хонг—самимий кутиб олганлари учун миннатдормиз. Олий ўқув юртларимиз ўртасидаги дўстлик Совет—Хитой ҳамкорлигини мустаҳкамлаш йўлида қўйилган яна бир қадам бўлишига умидвормиз.

— Яқин орада бизнинг делегациямиз Хитойга жавоб ташрифи билан боради, — дейди Тошкент давлат дорилфунунининг проректори Латиф Турсунов. — У ерда алоқаларимизнинг амалий режаларини биргаликда тасдиқлаб олишимиз мўлжалланган.

Тошкент давлат дорилфунунининг Хитой халқ жумҳуриятидаги олий ўқув юртлари билан алоқалари йилдан-йилга кенгаймоқда. Тошкент дорилфунуни Ухань ва Сичуань дорилфунунлари билан муваффақиятли ҳамкорлик қилмоқда. Шу кунларда Тошкент дорилфунунининг делегацияси Ўрумчида турибди.

(ЎзТАГ).

ЖУМҲУРИЯТ БЕДАРВОЗА ЭМАС

ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ ВА ТАҚЧИЛ САНОАТ МОЛЛАРИНИ КИМЛАР РЕСПУБЛИКАДАН ТАШҚАРИГА ОЛИБ ЧИҚИБ КЕТИШГА УРИНМОҚДАЛАР?

Байрам арафасида рўзномамиз идорасига бир киши кириб келди. Шашти жуда баланд, дарҳол мақсадга кўчди.

— Бу қандай бедодлик, бизларни ким ҳимоя қилади? Фарзандлик бурчимни ҳам бажаролмай қолдим, — дея гап бошлади у томдан тараша тушгандай.

— Шошманг биродар, шошманг. Арзингизни бир бошдан баён этинг. Келинг, аввал танишайлик. Баъдаз салом, кейин калом деганлар, ахир.

У бироз ҳовуридан тушди ва чўнтагидан ташриф қоғозчасини олиб узатди: Андижондаги «Дўстлик» асаларичилик колхози правлениесининг раиси Усмонов Рустам Турдиевич.

— Мен республика Министрлар Советининг «Халқ истеъмоли молларининг бир қанча турларини Ўзбекистон ССРдан ташқарига олиб чиқиб кетишни чеклаш тўғрисида»ги қароридан норозиман, — деди у. —Ота-онам қардош Қирғизистон ҳудудида яшашади. Ҳар ҳафтада 4—5 кило гўшт, мева-чева, озиқ-овқат элтиб тураман. Фарзандлик бурчи шуни тақозо этади. Қарор эса буни чеклаб қўйди. Ахир бу қандай қарорки, фарзанд ўз отасининг уйидаги синган ромига ойна қўйиб беролмаса, тўғрироғи бунга йўл қўйишмаса?

Унга ушбу қарор ички бозорни барқарорлаштириш зарурати туфайли қабул қилингани ва у вақтинчалик чора эканлигини, уни республика аҳолисининг аксарият қисми қўллаб-қувватлаётганини тушунтирмоқчи бўлдим. Аммо гапимиз қовушмади: у ўз фикрида қолди, мен ҳам.

Шу мулоқот сабаб бўлди-ю, Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги Давлат автомобиль инспекцияси бошқармаси раҳбарлари билан учрашиб, жумҳурият йўлларидаги вазият билан танишмоқ истагини билдирдим. Бошқарма бошлиғининг ўринбосари, милиция подполковниги Аҳмаджон Эркабоев қарор чиққандан кейинги бир ҳафта мобайнидаги вазиятни бажонидил шарҳлаб берди.

— Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг «Халқ истеъмоли молларининг бир қанча турларини Ўзбекистон ССРдан ташқарига олиб чиқиб кетишни чеклаш тўғрисида»ги қарорини бажариш юзасидан бўлинмаларимиз томонидан анча ишлар амалга оширилди. Энг аввало, барча автокорхоналар, колхоз-совхозларнинг гаражлари, автокооперативларда республика ҳукумати қабул қилган қарорни тушунтириш ишлари ўтказилди. Давлат автомобиль инспекциясининг ҳамма бўлинмаларида шу масала юзасидан машғулотлар уюштирилди.

Барча йўлларда назорат кучайтирилди. Таъқиқланган молларнинг республика ҳудудидан ташқарига олиб чиқиб кетилишига йўл қўймаслик учун чегараларда қўшимча 70 та пост ташкил этилди. Улар зарур техника воситалари — телефонлар, радиостанциялар, патруль автомобиллари билан таъминланди. Республика Госснабидан ана шу постлар учун 50 та вагон-уй ажратишни сўрадик.

Булар ташкилий ишлар. Бевосита қарорда кўрсатилган вазифанинг бажарилишига келсам вазият шундай: дастлабки олти кун мобайнида 64 та юк автомобили ушланди. Уларнинг ҳайдовчилари 63.013 килограмм озиқ-овқат, 168.070 килограмм қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, 791 дона (24 хил) саноат моллари, 35 куб метр ёғоч, 5000 килограмм лак-бўёқ материалларини республикадан олиб чиқиб кетишаётган эдилар.

Яхлит рақамлардан кўра аниқ мисоллар манзарани кўз олдингизда яхшироқ гавдалантиради. 26 апрель куни Фарғона область «Риштон» ГАИ постида Оренбургдаги «Строитель» кооперативига қарашли 89—91 ОГГ номерли КамАЗ—5410 маркали машина тўхтатилди. Унда 17 дона холодильник, 50 дона кир ювиш машинаси, 61 дона чанг ютгич юкланган эди. Бу молларни ҳозир магазиндан кундуз куни чироқ ёқиб изласангиз ҳам топишингиз маҳол. Бироқ Қува район матлубот жамиятидаги ўртоқлар бу тақчил молларни ҳамюртларимизга сотишдан кўра республикадан ташқарига равона қилишни ўзларига эп кўришибди.

Мебель — энг тақчил моллардан. Айниқса гарнитур дегани анқонинг уруғи. Красноярск ўлкасидаги Абакан тажриба-механика заводига қарашли 10—70 КЭС ва 10—72 КЭС номерли автомашина ҳайдовчилари А. Демечев ва В. Шкадров 4 та гарнитурни олиб кетишаётганда тўхтатилдилар. Бу тақчил моллар қаердан олинди? Олғир ҳайдовчилар ҳозирча буни айтишдан бош тортишмоқда.

Тошкент шаҳридаги «Уч қаҳрамон» ГАИ постида Андижон областидаги «Дўстлик» колхозига қарашли 59—17 АНП номерли МАЗ—500 автомашинаси ушланди. Ҳайдовчи М. Рашидов 9000 килограмм асални республикадан ташқарига олиб чиқиб кетмоқчи экан.

Шу ерда Аҳмаджон аканинг суҳбатини бўлдим: ахир бу куни кеча редакцияга арзга келиб, биз билан баҳслашган Рустам Турдиевич Усмоновнинг колхози-ку! Ҳа, гап бу ёқда экан-да. Бу ерда одамлар бир қошиқ болга зор бўлса-ю, тонна-тонна асал аллақаерларга жўнатилса, билмадим бунақа «ишбилармон»ликни ҳамюртларимиз қандай баҳолашади? Раис эса «қишлоқ кишисининг манфаатлари топталди» деб идорама-идора арз қилиб юрибди.

Суҳбатдошим яна талай мисоллар келтирди. Уларнинг кўпини эшитиб ҳайратдан ёқа ушлашдан бошқа чора топмадик. Юз эшитгандан бир марта кўрган афзал, дейишади. Шу боис ГАИ постларига бориб, ушланган автомашиналарни ўз кўзимиз билан кўрмоқчи бўлдик. Кетар чоғимизда Аҳмаджон ака ҳам Давлат автомобиль инспекцияси ходимлари олдида пайдо бўлган муаммоларни айтиб қолди:

— Ушланган молларни қаерга топшириш масаласи бизни қийнаётир. Бу масалани ҳал этиш Савдо министрлиги, «Ўзбекбирлашув»га юклатилган. Бироқ улар ҳозирча бу иш билан мутлақо шуғулланаётганлари йўқ. Йўловчилардан ушлаб қолинган озиқ-овқат, саноат молларини зудлик билан топшириш мумкин бўлган дўконлар, умумий овқатланиш корхоналари аниқланган эмас. Нарх белгилаш муаммолари ечилмаган. Халқ депутатлари маҳаллий Советлари ҳузурида комиссиялар ташкил этилмоғи керак. Аммо бу ҳақда ҳеч ким бош қотирмаётир. Мол эгалари билан ГАИ ходимлари ўртасида турли келишмовчиликлар туғилаяпти. Буларни ўз кучимиз билан ҳал этишимиз маҳол. Ҳамма бир ёқадан бош чиқарсагина қарорда кўрсатилган ғоялар амалга ошади. Акс ҳолда ҳар қандай яхши қарор ҳам иш бермайди.

«Уч қаҳрамон» ГАИ пости пойтахтимизнинг шимолидаги ўзига хос дарвозаси. Қардош Қозоғистон, Қирғизистон республикалари, РСФСРга шу ердан йўл олинади. Чимкентга олиб борувчи бош йўл ғоят серқатнов — катта юк машиналари, енгил автомобилларнинг кети узилмайди.

— Ишларимиз жуда кўпайиб кетди, — деди бизни очиқ чеҳра билан кутиб олган милиция капитани Убайдулла Бобоназаров. У республика Ички ишлар министрлиги давлат автомобиль инспекцияси бошқармаси ҳузурида яқинда ташкил этилган махсус тез ҳаракат қилувчи рота командири. — Шу кеча йигитларимиз тақчил молларни республикадан ташқарига ташиб кетаётган ўнга яқин юк машинасини ушладилар, — деди у қайд дафтарини варақлаб. Кейин бир-бир санай бошлади: — 89—89 ОМО номерли машина ҳайдовчиси Т. Зевернаев Намангандан 85 та рангли телевизорни Омск шаҳрига олиб кетаётганида тўхтатилди. Унинг яна бир ҳамшаҳри эса 55—57 ОМО номерли машинада 52 дона рангли телевизор, 7250 метр клёнка олиб кетаётган экан. Моллар қайси йўл билан олингани бизга қоронғи. Бу иш билан БХСС ходимлари шуғулланишаяпти.

Тунда 18—22 ТНА ГАЗ—24 автомашинаси тўхтатилди. Юки оғирлиги шундоқ кўриниб турибди. Ҳайдовчи Зоҳиджон Зокиров чинни заводидан 223 дона лаганни ўмариб кетаётган экан, тумшуғидан илинди. Ташмаловчи билан Тошкент район ички ишлар бўлими шуғулланаяпти.

Биз тунда ушланганларни қайд дафтаридан ўқир эканмиз, ГАИ ходимлари ҳозир тўхтатилганлардан бирининг ҳужжатларини олиб келишди. И. Тўлапов бошқараётган 94—69 КЗЛ номерли КамАЗ—5410 автомашинасининг йўл варақасида 7 тонна уруғлик шоли юкланганлиги қайд этилган. Ҳа, ҳозир айни шоли экадиган пайт, бунақа юкларни ҳаяллатиш мумкин эмас. Бироқ сир очилиб қолди: қоплардаги уруғлик шоли эмас, балки оқланган шоли, яъни гуруч бўлиб чиқди. Юк жўнатувчи — Ўзбекистон шоличилик илмий-тадқиқот институтининг мутасаддиларига офарин! Уруғлик шоли ўрнига таптайёр гуруч жўнатишаяпти-я! Бу ғалати янгилик-ку!

Бозорларимизда нарх-наво нега қиммат, нега кундалик эҳтиёж моллари дўконларда йўқ дея жиғибийрон бўламиз. Бунинг учун министрликлар, идораларни аёвсиз танқид қилдик, бироқ аҳвол ўзгармади, баттар бўлди. Ҳолбуки, биз истаган ана шу моллар республикадан ташқарига дарё мисол оқиб кетаётганидан бехабар эканмиз. Энди унинг йўли тўсилди. Аммо айтиш керакки, батамом тўсилгани йўқ. Тўғон мустаҳкам бўлмаса, сув сизиб ҳам оқаверади.

Йўлларимиздаги аҳволни ҳозирча шунга қиёслаш мумкин. ГАИ ходимлари фақат йирик машиналарни йўлига ғов қўйишаяптилар. Енгил атомобиллар деярли тўсиқсиз ўтиб бораяпти. Нега? ГАИ ходимлари буни шундай изоҳлашди: биринчидан, енгил машиналарни тинтув қилиш учун қонуний ҳуқуқ зарур. Иккинчидан, йўловчидан олинган озиқ-овқат ёки саноат молларини топшириладиган жой керак. Бусиз милиция ходими ҳеч иш қилолмайди. Айтайлик, йўл-патруль хизмати ходими 3—4 килограмм гўшт, сабзавот ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари олиб кетаётган йўловчини тўхтатди дейлик. Хўш, уни қаерга олиб боради? Йўловчини йўлдан қолдириш, ушлаб туриш мумкин эмас. Хуллас, юқорида ГАИ раҳбарияти айтган муаммоларни ўз кўзимиз билан кўрдик. Буларни пайсалга солмай ҳал этиш зарур.

Ҳадемай юртимизда пишиқчилик бошланади. Колхоз-совхозларнинг пайкаллари ю томорқа участкаларида турфа ноз-неъматлар етилади. Табиийки, деҳқонларимиз ўзлари етиштирган маҳсулотларни пуллаш учун қулай харидор излайдилар, демак, республикадан ташқарига чиқиш учун уринишлар кучаяди. Ҳозир бу муаммолар кўпчиликни ташвишга солаяпти. Бироқ асл деҳқоннинг хавотирланишига ўрин йўқ: қарорда Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитети, «Ўзбекбирлашув», Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари ва Тошкент шаҳар ижроия комитети 1 июндан кейин қишлоқ хўжалик маҳсулотларини республикадан ташқарига олиб чиқиб кетиш тартиби тўғрисида, шунингдек, аҳоли хўжалигида мева-сабзавот етиштирувчилар уюшмаси тузиш мақсадга мувофиқлиги тўғрисида таклифлар ишлаб чиқиш зарурати таъкидланган. Бу, албатта, деҳқон манфаатини ҳимоя қилиш демакдир. Шундай экан, деҳқонларимизнинг ҳовотирланишларига сира асос йўқ. Улар пешона тер эвазига етиштирган маҳсулотларини кўзлаган баҳосида сотадилар, фақат олибқочар корчалонларга эмас, ўзимизнинг ҳамюртларга сотадилар.

Баъзилар энди деҳқоннинг бири икки бўлмайди, косаси оқармайди, дея жар солишмоқда. Бу фикрга қўшилиш қийин. Дала ва боғларимизда етилган неъматларни деҳқончиликка сира дахли бўлмаган кимсалар республикамиздан ташқарига ташиб кетишмоқда. Бирни учга пуллайдиган олғирлар олиб кетишмоқда. Албатта, бундай кишиларга республика ҳукуматининг қарори ёқмайди. Биз маҳсулотларни ташиб кетмоқчи бўлганлар орасида биронта ҳам деҳқонни учратмадик. Бинобарин, асл деҳқон бозор излаб шаҳарма-шаҳар изғиб юрмайди, бунинг учун унда вақт йўқ.

Н. ШАКАРОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. Давлат автомобиль инспекциясининг катта инспекторлари — милиция лейтенанти Абдусаттор Турбонов (ўртада) ва милиция катта лейтенанти Баҳодир Султонхўжаев йўл ҳужжатларини текширишмоқда. 2. «Уч қаҳрамон» ГАИ постида. Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

СЎЗ АТОМДАН ҚУДРАТЛИРОҚ

ҒАЛАБАГА ЧОРЛАГАН САТРЛАР

Улуғ Ватан уруши йилларида барча имконият душманни тор-мор этишга қаратилди. Жангчиларимизнинг моддий ва маънавий куч-ғайрати ягона мақсадга — ғалабага йўналтирилди. Бу борада ўткир ғоявий қурол — фронт ва фронторти матбуоти муҳим вазифани адо этди. Ўзбек тилида ҳам ўн тўртта газета ва битта журнал (Ишчи-деҳқон Қизил Армияси бош сиёсий бошқармаси органи) чиқарилиб, аскарларни Ватан озодлиги йўлида қаҳрамонлик кўрсатишга илҳомлантириб турди.

Уларда истеъдодли ижодкорлар меҳнат қилишди. Қалб ҳарорати билан битилган жўшқин мақолалар, ғалабага, дўстликка, аҳилликка чорловчи шеърлар юзага келди. Фронт газеталарида ўзбек ўғлонларидан Адҳам Раҳмат, Адҳам Ҳамдам, Назармат, Раҳим Сатторов, Обитой Турумбетов, Зиннат Фатхуллин, Рустам Каримий, Иброҳим Раҳим, Аҳмад Бобожон, Тўғон Эрназаров, Тўлаган Соатий, Ашırмат кабилар хизмат қилдилар. Ҳамид Олимжон, Уйғун, Ғафур Ғулом, С. Акбарий, Ойбек, М. Икром, М. Шайхзода, Зулфия, Ҳ. Ғулом сингари ёзувчи ва шоирлар эса Ўзбекистонда туриб, ўз асарлари билан фаол қатнашдилар.

Ўша кезларда матбуот фронтдаги ва фронт ортидаги қаҳрамонликларни ўзида кўзгудек акс эттириб турди. Мақола ва шеърларнинг ҳар сатри, жумласи жангчию меҳнаткашнинг кучига куч қўшди. «Ўзбек халқининг жангчиларига уларнинг эл-юртларидан мактуб» ёки «Жангчиларнинг ўзбекистонлик меҳнат аҳлига хати» шундай асарлардир.

«Мактуб»да жумладан шундай сатрлар бор: «Шоввоз ва азиз фарзандлар!

Ўзбек халқи сизни ёвуз душманга қарши кундан-кунга даҳшатли ва ғазаблироқ курашга чақиради. Ҳозир душманга нафрат ўз Ватанига муҳаббат-ҳурриятпарвар кишилик оламига ҳурмат демакдир. Душманга нафрат — уни ўлдириш, қириб ташлаш демакдир... Биронта фашистни ўлдирмаган аскар жангчи эмас, номарддир».

Бундай ўтли, оташин жумлалар фронтдаги ўзбекистонлик учун ҳам куч-мадад, ҳам наказ бўлди. Уни босқинчиларни яксон қилишга, ғалабага ундади. Дастлаб «Правда»да ўзбек тилида босилган бу мактуб кейинроқ барча фронт газеталарида ўзбек ва рус тилларида эълон қилинди. Баъзи жойларда варақа ҳолида чоп этилди.

Қаламкаш-жангчилар жуда кўп марта жанг майдонларида бўлишди, қўлда қурол билан босқинчиларга қақшатқич зарба беришди. Абдулла Шарофиддинов, Ҳасан Иззатий, Неъмат Абдуллаев, Зифо Шамсиддинова, Саидғани Валиев, Султон Жўра, Бурҳон Турсун, Раҳим Саттор каби қобилиятли ижодкорлар жангоҳларда тупроққа бош қўйдилар.

Ёзувчи Мумтоз Муҳамедов Н. Островский номидаги мукофот соҳиби Султон Жўра ва унинг жўшқин ижоди хусусида қуйидагича ҳикоя қилади: «Биз старшина Набижон Аминов билан жанг майдонида эдик. Душман билан олишув Белоруссия ҳудудида, Гомель вилоятининг Козероге қишлоғида давом этарди... Старшина тепаликка тирмашиб, алланарсани кўрди шекилли, қандайдир паришон бўлиб қолди.

— Нима гап? — сўрашга ҳам улгурмасимдан у ҳўнграб юборди.

— Пулемётчи Султон Жўра экан!

— Султон Жўра?!

— Ҳа, ўша шоир...

— Наҳотки! Қани? Қаерда?

Старшина чўнтагидан пулемёт ўқининг гильзасини олди, унинг ичига жойланган хатни узатди.

— Мана, ўқинг.

«Мабодо ҳалок бўлсам, «Суворовчи» фронт газетасига билдирилсин. Ўйлайманки, улар воқеани Тошкент, 1 Май кўчаси, 20-уйга, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига маълум қилишар. Бундан Андижон шаҳрида яшовчи оилам, бола-чақаларим ҳам хабар топишар, деб Султон Жўра».

Старшина ўзини тутиб олгач, тепалик ён бағридаги ўрмонга бордик. У ерда икки паҳлавон чўзилиб ётарди: бири рус аскари, иккинчиси — шоирнинг панжаларида қон эндигина совумоқда эди. У дўстининг шинели устида қон билан ёзилган тўрт мисра шеър қолдирган эди:

Қор қўйнида лола,
Сўлиб ётса майлими?!
Қилмай фиғон-у нола,
Ўлиб ётса майлими?!

Мана, қалам аҳиллари яратган тарих! Саҳар булбулининг қор босган аскар шинели устида қолган қўлини аста ёнига тушириб қўйдим. Эвоҳ, бу қўл энди шеър битолмасди!»

Фронт газеталарининг сарғайган саҳифаларини кузатар эканман, аксарият шеърлар жасорат ва ғалабага бағишланганлигининг гувоҳи бўлдим. Айниқса Адҳам Ҳамдам ижоди ҳозиржавоблиги, бадиий пишиқлиги билан ажралиб туради. «Муҳаббат», «Ер хати», «Кўкда лочин ёзар қанотин» шеърлари, «Азамат» очерки бунинг ёрқин далилидир. Очерк «Шуҳрат» ордени, «Жасурлиги учун» медали соҳиби Бешвой Ҳасанов ҳақида. Унда жангчининг севимли ёри Қумридан олган мактуби келтирилган: **«Салом Бешвой ака! Соғлигингизни билиб, жуда хурсанд бўлдим. Сўнгги хатингизда «Ўн фашистни ўлдирдим» дегансиз... Душманни сира аяманг. Тутган ерингизда янчиб ташланг. Бу — менинг талабим, халқ талаби... Ҳаммадан сизга ва жанговар дўстларингизга салом. Ғалаба билан қайтишингизни кутиб, сизнинг Қумрингиз».**

Истеъдодли таржимон, «Ватан шарафи учун» фронт газетаси (дастлаб Воронеж, кейинчалик Украина фронтлари сиёсий бошқармалари органи) муҳаррирининг ўринбосари марҳум Рустам Абдураҳмонов суҳбатларимиздан бирида шуларни эслаганди: «1943 йил, август ойида Уйғуннинг «Кел» ва «Кут» қўшиқларини газетада ёритдик. Улар жангчиларга маъқул бўлиб, шундай қўшиқларни яна босишимизни илтимос қилиб хатлар ёзишди. Мен Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига, дўстим Ҳамид Олимжонга хат ёзиб, юртдошларимиз талаб-истакларини билдирдим. Айни пайтда Ҳ. Олимжон жангчиларнинг севимли шоири эди, унинг «Қўлингга қурол ол», «Россия», «Соғиниш» каби шеърлари газетамизда чоп этилганди. У киши бизни узоқ куттирмай, дарров бир даста асарлар юбордилар».

Фронт газеталарида ёритилган шеърларнинг айримларини жангчилар қўшиқ қилиб айтишган. Шу ўринда Рустам Абдураҳмонов хотираларидан яна бир лавҳа келтириш жоиз: «1944 йилнинг апрелида Ғарбий Украинада Тернополь шаҳри босқинчилардан озод қилингандан кейин бир дала госпиталига бориб қолдик. Ичкаридан қулоққа аллақандай ёқимли ашула чалинди. Рухсат сўраб кирдик: базм авжида. Икки ўзбек офицери — бири катта, бошқаси кичик лейтенант — қўлларида ликопчани силкитиб, қўшиқ айтишаяпти. Атрофда ярадорлар жимгина берилиб тинглашарди...»

Фронт газеталарида совет хотин-қизларининг букилмас иродаси, Ватанга муҳаббати, аҳдига вафодорлиги ҳам жўшиб тараннум этилган. «Қизил Армия» газетаси (Сталинград фронти сиёсий бошқармаси органи) ходими Зифо Шамсиддинова ёзган мақолалар жангчилар қалбига чуқур кириб борди. «Ўлим босқинчиларга!», «Сизнинг қаҳрамонлигингиз ғалабамизни яқинлаштиради!», «Қуёшли ўлкамизга ёруғ юз билан қайтайлик!» каби мақолалари юртдош-қуролдошларга катта маънавий мадад бўлди.

Улкан адиб Мирзакалон Исмоилий унинг қобилиятига, ташкилотчилигига қойил қолганди. «Сталинград жанги Совет Армиясининг ажойиб ғалабаси билан тугади, — деб эслайди у. — Бу оламшумул-тарихий ғалабамиз Зифонинг ҳам бошини осмонга етказди. Сталинград операциялари тугаганидан кейин мен редакцияга бой материал билан қайтдим. Зифо узоқдан кўрибоқ олдимга югуриб келди.

— Табриклайман, Мирза ака, табриклайман!

Шу куни у таассуротларини дугонаси Бонуга шундай ёзган: «Жонгинам Бону! Ассалому алайкум! Шу жумлаларни ёзаётганимда нақадар бахтли эканлигимни кўз олдингга келтира олмайсан. Сталинградда ғалаба қозондик! Биласанми, бу нима? Гитлер капут, деган сўз. Энди ғарбга, лаънати душман инига қараб юрамиз!..»

Улуғ Ватан урушида миллионлаб совет кишилари азиз жонларини қурбон қилдилар. Улар ҳақида ҳозир ҳам оташин жумлалар, ўтли мисралар ёзилмоқда. Лекин ўша даврда битилган шеърлар, мақолалар жангчиларимиз учун ўзгача ардоқли эди, ҳамиша шундай бўлиб қолади.

К. НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.

Ўзига хос анъаналарга эга бўлган ўзбек матбуоти тарихига назар ташлар эканмиз, унинг бугунги камолотига муносиб ҳисса қўшган кекса қаламкашлар номини эҳтиром билан тилга оламиз. Асосан Улуғ Октябрь инқилобидан кейин шакллана бошлаган нашриётлар, газета ва журналларда меҳнат фаолиятини бошлаган ҳамкасбларимиз том маънода фидойилик намуналарини кўрсатдилар. Анъанавий байрам арафасида ўзбек матбуоти ветеранларидан бир гуруҳи Жумҳурият Журналистлар уюшмасининг Тошкент ташкилотига ташриф буюрдилар. Бўлиб ўтган дилкаш суҳбат чоғида газетачиларнинг қайта қуриш давридаги фахрли вазифаларига алоҳида эътибор берилди.

СУРАТДА: (чапдан) биринчи қаторда — кекса журналистлар Қурбоной Убайдуллаева, Комила Юмаева, Мажид Самадов, Иван Костиков, иккинчи қаторда — Назармат, Сулаймон Азимов, Михаил Комлев, Мумтоз Муҳамедов, Николай Ковинов ва Зайниддин Айниддинов.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

МУХБИР БЎЛИБ ТУҒИЛГАН

Пўлатжон ёшлигиданоқ шеър ўқишга иштиёқманд эди. Шу боисдан 1947 йили Тошкент шаҳридаги Н. Островский номли пионер ва ўқувчилар саройида Ғафур Ғуломнинг «Сен етим эмассан...» шеърини ифодали ўқиганлиги учун мухлислар олқишини олганди. Ҳатто ўша ерда ҳозир бўлган Усмон Юсупов кичик Пўлатжоннинг қўлини қисиб табриклаган эди. Шу иштиёқ уни чексиз ижодий туйғулар оламига етаклади. 1950 йили жумҳурият матбуотида «Комиланинг қувончи» номли биринчи шеъри босилиб чиқди. Шундан сўнг унинг ҳаёти матбуот билан узвий боғланди.

1953 йили Жалолқудуқ район «Учқун» газетаси редакциясида корректор бўлиб ишлаш билан бирга Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг филология факультетига ўқишга кирди.

Пўлатжон шу ижодий муҳит теварагида марҳум шоирлар Ҳайриддин Салоҳ, Юсуф Шомансур, ёзувчилар Наримон Орифжонов ҳамда Анвар Юсупов билан яқиндан дўстлашди, улар билан ҳамкор, ижодий ҳамнафас, ҳамфикр бўлди.

Ўша кезлари институтда атоқли олим Натан Маллаев раҳбарлигида «Ёш педагог» кўп нусхали газетаси нашр этиларди. Пўлатжон унга фаол қатнашар, редакция томонидан берилган топшириқларни мукаммал бажаришга ҳаракат қиларди. Айни вақтда Н. Островский номли пионер ва ўқувчилар саройида Ғайратий домла ҳамда ёзувчилар уюшмаси қошидаги Миртемир раҳбар адабий тўгаракларга қатнашиб, устози азимларнинг шеърият тўғрисидаги ўгитларидан баҳраманд бўлди.

Олий билим даргоҳини муваффақиятли битириб, яна жонажон маскани — Жалолқудуққа қайтиб келди. 1957 йили Қўрғонтепа район газета редакциясида масъул котиб вазифасида иш бошлади. 1963 йили Хўжаобод район «Шонли меҳнат» газетасига ишга ўтди. Бу ерда ҳам масъул котиблик қилди ва 1982 йилгача шу редакцияда ишлади. Пўлатжон Абдуллаевнинг матбуотдаги фаолияти анча кенг. Шу даврда у қанчадан-қанча ижобий ва салбий қаҳрамонлар яратди. Яхши одамларни мақтаб, жамиятга номуносиб шахсларни аёвсиз танқид қилиб, бирбиридан ранг-баранг мақола ва фельетонлар ёзди.

Саломатлиги ва оилавий шароитини ҳисобга олиб, 1982 йили ўзи яшаб турган Жалолқудуқ район «Олға» газета редакциясига ишга ўтди. Ўшандан бери П. Абдуллаев шу даргоҳда ижод қилиб келмоқда. У ўз ҳаёт сўқмоқларида неки хурсандчилик кўрган, неки зиддият ва азиятлар чеккан бўлса, шу матбуот, унинг равнақи ва истиқболи учун роҳатланди ёхуд изтиробланди. Умрининг деярли ярмидан кўпроғини журналистикага бағишлади.

П. Абдуллаев ижодига назар ташласангиз, хоҳ ижобий, хоҳ танқидий мақолаларида бирорта нокерак жумлаларни, ёпишмайдиган олди-қочди ўхшатишу ташбеҳларни учратмайсиз. Балки фақат ҳаётий кузатишу мушоҳадаларга дуч келасиз. Яхши кишилар тўғрисидаги мақолаларини ўқиганингизда, ўша қаҳрамон билан учрашиб бир оғиз дилкаш суҳбатини олгингиз келади. Агар салбий қаҳрамонларини ўқиб қолгундай бўлсангиз, қалбингиз тубидаги нафратни ўқ қилиб отишга ҳам тайёр турасиз.

Юқоридаги ташбеҳлар сизни андек шубҳага солмаслиги учун П. Абдуллаевга сабоқ берган устозларини тилга олсак, ўйлаймизки, сиз ҳам ўзингизнинг холис ҳукмингизни айтасиз. Адабиётшунос Натан Маллаев, журналист Аҳмаджон Ёдгоров, Ҳакимжон Ҳамидов, шаҳрихонлик Ботиржон Жўраев, пенсионер Содиқжон Зулунов, марҳум Ойбек Абдураҳмонов каби ижод зуваласи пишиқ, пухта ижодкорлар таълимини олди.

Шу ўринда унинг муносиб шогирдлари — «Коммунист» газетаси муҳаррир ўринбосари Маҳмуд Норхўжаев, Қўрғонтепа район «Юқори ҳосил» газетаси муҳаррири Икром Буваназаров, шу газета муҳаррир ўринбосари Собир Исмонлов, СССР Ёзувчилар уюшмасининг аъзолари Фарид Усмон, Одил Абураҳмон, Хўжаобод район «Шонли меҳнат» газетаси муҳаррири Раъно Жуманиёзова номларини айтиб ўтиши керак.

П. Абдуллаев бутун умрини матбуот учун фидо этаётган минглаб журналистларнинг биридир. У ўз меҳнати жараёнида бир неча бор Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети фахрий ёрлиқлари, область, район партия комитетларининг эсдалик совғалари билан тақдирланган. Коллектив тўпламларда шеърлари чоп этилган.

У муносиб оила соҳиби. 8 фарзанд, 7 неварага меҳрибон тарбиячи, улуғ падар.

Шу кунларда иккинчи гуруҳ ногиронлигига қарамай районда адабий ҳаракатни жадаллаштириш мақсадида Жалолқудуқ район халқ таълими ҳамда «Олға» газетаси редакцияси томонидан ташкил этилган «Илҳом» адабий уюшмасига раҳбарлик қилиб келмоқда. Бу ерда ўттиздан ортиқ маҳаллий ижодкор адабиёт назарияси ҳамда ижод сирларидан хабардор бўлмоқда.

Биз матбуот куни муносабати билан П. Абдуллаевни, у ишлаётган «Олға» газетаси редакцияси ходимларини қизғин табриклаймиз. Ижодий ишларида битмас-туганмас илҳом, оилавий бахт-саодат тилаймиз.

М. ҚАҲҲОРОВ,
«Илҳом» уюшмаси аъзоси.

ЎЗИМИЗНИНГ ЛИДАХОН

Чеҳрасидан нур ёғилиб турган бу дилбар аёл — илғор ишчи Лида Цой. У бир неча йилдан бери Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг нашриёти босмахонасида ҳарф терувчи бўлиб меҳнат қилади. Ҳар куни газетанинг янги сонини қўлга олиб ўқир эканмиз, уни тайёрлашда тунни тонгга улаган фидойи кишиларнинг машаққатли меҳнатини ҳамма вақт ҳам ҳис этавермаймиз. Рўзнома ўз муштарийларига етиб боргунча бир қанча босқични босиб ўтади. Бош муҳарриру босмахона ишчисининг қалб қўри, кўз нури унга бахшида. Бунда майда-майда белгиларни худди маржонни ипга чизгандек жой-жойига қўядиган ҳарф терувчининг ҳам хизмати катта. Уни заргарга қиёслаш мумкин. Ана шундай нозик касб соҳиби ўзимизнинг Лидахондир.

Катта тажрибага, ўткир хотирага, турли тилларда ҳарф териш маҳоратига эга бўлган Лида Цой босмахона фахри. У самимий дўст, меҳнаткаш инсон сифатида ҳамкасбларининг меҳрини қозонган.

Моҳир матбаачи Лидахон кўплаб ёшларнинг меҳрибон мураббийси ҳамдир. Бир қанча шогирдлар тайёрлаб, уларга ўз касбининг сир-асрорларини қунт билан ўргатди. Ҳозир шогирдлари у билан мусобақалашиб меҳнат қилишмоқда.

Таажжуб... Азалдан илғормиди ўзи? Йўқ, албатта. Масалан, билим юртида ўқиб юрган кезларини олайлик. Тўғри, у яхши ўқирди. Жамоат ишларида фаол қатнашарди. Бироқ ундан илғорлар, аълочилар анчагина эди.

Ҳаммаси бундан 20 йил муқаддам у ана шу босмахонага илк бор ишга келганидан кейин бошланди. Ҳарф терувчилик касбига меҳр қўйиб, бахтини шу ердан топди. Ҳар лаҳзада, ҳар қадамда изланди. Устозларининг самимий маслаҳатларига амал қилди. Уларнинг илғор тажрибасини қунт билан ўрганиб, ўзида самарали қўллади. Эндиликда Лидахоннинг эл олдида юзи ёруғ. У кўп йиллик тажрибаси ва устозлари ўгитидан биладики, ҳар бир муваффақиятнинг калити —меҳнат, ишдаги қўним, касбга садоқат. У ўз зиммасига олган мажбуриятларини бурчим, деб адо этишга одатланган. Сохта обрў кетидан қувмади. Улкан ютуқларга, ҳамма-ҳаммасига ҳалол меҳнати туфайли эришди.

Лидахон ўз хизматини кишилардан сира аямайди, берган ёрдамини ҳеч қачон пеш қилмайди. Шунинг учун ҳам касбдошлари эъзозида, ҳурмат-эҳтиромида.

И. АЛИМОВ.

ҚУРОЛ ВА ҚАЛАМ

Маҳмуд ота-онасидан жуда эрта — 12 ёшга етар-етмас жудо бўлди. Инқилобга қадар етимликнинг аччиқ кунларини бошидан кечирди. Совет ҳокимияти у сингари етим-есирларни ўз тарбиясига олди. Маҳмуд дастлаб Шаҳрисабздаги янги мактабда, сўнгра интернатда ўқиди. У мўминқобил, ўткир зеҳнли, тийрак бўлиб ўсди. Тенгқурлари ўртасида топқирлиги билан ажралиб турди. 1922 йилда комсомол сафига ўтди. Шундан кейин йўлланма билан Самарқанддаги ўқитувчилар тайёрлаш курсида ўқиб қайтгач, чаласаводликни битириш мактабининг кечки бўлимида иш бошлади.

Маҳмуд Самиев дастлаб деворий газетада қатнашиб турди. Сўнгра «Қизил Ўзбекистон», «Колхоз йўли», «Ёш ленинчи» каби жумҳурият газеталари, «Муштум», «Мухбирлар йўлдоши» журналларида фаол жамоатчи мухбир бўлди. 1929 йили Тошкентдаги ишчи факультетини битиргач, «Қизил Ўзбекистон» газетасига ишга таклиф этилди. Газетанинг Қашқадарё ва Сурхондарё бўйича мухбири вазифасида ишлади. Давр руҳига ҳамоҳанг, долзарб мақолалар ёзди. 1931 йилда Шаҳрисабзда ташкил этилган «Енгиш» газетасига масъул котиб қилиб тайинланди. Айни пайтда район комсомол комитети бюросининг аъзоси сифатида «Райколхозсоюз» ташкилоти ишида қатнашди. Қишлоқларда якка деҳқон хўжаликларини бирлаштириб колхоз тузишга, уларни ҳар томонлама мустаҳкамлашга, ёшлар ўртасида саводсизликни тугатишга, хотин-қизларни озодликка олиб чиқишга ҳисса қўшди. Иқтидорли журналист кейинроқ Ғузор район «Ғаллачи» газетаси муҳаррири вазифасида ишлади. Орадан кўп ўтмай «Қашқадарё ҳақиқати» округ газетасининг масъул котиби бўлди.

Қалам соҳибининг шундан кейинги ҳаёти осон кечгани йўқ. Қатағон йиллар таъсири мазкур газета коллективини ҳам четламади. Ижодкорлар қаторида у ҳам ҳибсга олинди. Ноҳақ қийноқлар азобини тортди. М. Самиев барчасига чидади. 1938 йилнинг кузида у қамоқдан бўшатилиб, оиласи қучоғига қайтди.

Яна журналистик фаолиятини давом эттирди. Шаҳрисабзда чиқаётган «Қизил тракторчи» газетаси қишлоқ хўжалиги бўлимини бошқарди.

Фашист босқинчилар Ватанимиз тупроғига хиёнаткорона бостириб кирганда Маҳмуд Самиев четда туролмади. 1941 йилнинг октябрида даъваткор қаламини қуролга алмаштирди. Душманга қарши аёвсиз жанг қилди. Сталинград учун олиб борилган шиддатли олишувларда мардлик кўрсатди. Дастлаб тўп ўқловчиси, сўнг командири бўлиб хизмат қилди. Бир неча марта яраланиб яна сафга қайтди. Босқинчилар билан тенгсиз жанглардан бирида қаҳрамонларча ҳалок бўлди.

Ўткир қаламкаш, жасур жангчининг хотирасини уни билганлар ҳурмат билан эслашади. Турмуш ўртоғи Малоҳат опа тўрт фарзандини ўкситмай катта қилди. Айни пайтда улар турли соҳаларда ишламоқдалар.

Р. МУРОДОВ,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

ҚИТЪАЛАР ОВОЗИ

АҚШда ТИББИЙ ХИЗМАТ

НЬЮ-ЙОРК, ТАСС мухбири Владимир Мостовец хабар беради: АҚШда тиббий хизмат сифати ёмонлашиб бораётган бир вақтда унинг нархи мисли кўрилмаган даражада ошиб бормоқда. «Ситезен экшн» тадқиқот ташкилоти тайёрлаган ва АҚШда соғлиқни сақлаш системасининг аҳволига бағишлаган маълумотномадан ана шундай хулоса чиқариш мумкин.

БМТ маълумотлари ва ҳукумат манбаларидан олинган ахборотларга асосланган маълумотнома муаллифларнинг тадқиқотларига кўра, АҚШ миллат «соғлиғи» болалар ўртасида ўлим даражасининг пасайиши ва аҳоли умрининг узоқлиги каби муҳим кўрсатчиклар жиҳатдан бошқа ривожланган капиталистик мамлакатлардан анча орқада қолмоқда. Масалан, ҳозирги вақтда АҚШда болалар ўртасидаги ўлимнинг ўртача кўрсаткичи 1000 чақалоқдан 10 нафарига тўғри келаётгани қайд этилган. Японияда бу нисбат 1 минг чақалоққа 5 нафар, Канадада 1 минг чақалоққа 7,9 нафарга тўғри келади.

Ҳар йили Америка оиласи тиббий хизматлар учун ўрта ҳисобда 2.051 доллар сарфлайди. Канадада ана шу мақсадлар учун бир оила йилига ўрта ҳисобда 1,515 доллар, Японияда эса 917 доллар ҳаражат қилади.

Ўтказилган тадқиқотлардан маълум бўлишича, Қўшма Штатларда даволаш нархи энг юқорилиги жиҳатидан Массачусетс штати рекорд ўрнатган. Мазкур штат аҳолиси 80-йилларда тиббий хизмат учун ўн йиллик бошидан буён ўз даромадлари ўсиши умумий миқдорининг 91 фоизини сарфлаганлар. Гарчи, Массачусетсда болалар ўлими ўртача рақами умуман мамлакатдагига нисбатан пастроқ бўлса-да, (1000 тага 7,2), штатнинг айрим округларида бу кўрсаткич Ямайкага, Румыния ва СССРга нисбатан юқоридир.

Тиббий хизмат нархи миллат саломатлиги ёмонлашаётган бир пайтда назоратдан тез чиқиб бормоқда, — деди маълумотнома эълон қилиниши муносабати билан Бостонда бўлиб ўтган журналистлар билан учрашувда «Ситезен экшн» ташкилотининг вакили Синтия Уорд. — Американиклар борган сари даволаниш учун кўп пул сарфлаб, тобора кам ҳақ олмоқдалар».

ДОРИ ТАЙЁРЛОВЧИ ҚИЁФАСИДАГИ ЖИНОЯТЧИ

МОНТЕВИДЕО. (ТАСС). Қиёфани ўзгартириш санъати артистларгагина эмас, балки бошқа, баъзан мутлақо кутилмаган касблар вакилларига ҳам хос хусусият экан. Уругвай пойтахтида уч киши буни ўз кўзи билан кўришга муваффақ бўлди. Кунлардан бирида улар кечагина уларга хизмат қилган хушмуомала ва сертакаллуф дори тайёрловчи босқинчи эканини газеталардан билиб олишди.

Тўппонча билан қуролланган қароқчи дорихонага бостириб кириб, унинг эгасини хужрага қамаб қўйиб, кассадан пулларни олган ва кўча эшиги томон отланган. Шу пайт эшик очилиб, бир эркак кириб келади ва ҳеч нарсадан гумон қилмай, талончига рецептни топширди. Чунки у рўпарасида дори тайёрловчи турганига ишончи комил эди. Бир дақиқадаёқ вазиятни тушуниб етган жиноятчи мижознинг кутиб туришини хушмуомалалик билан илтимос қилиб, ҳужрада қамаб қўйилган «қурбон» олдига кўрсатмалар учун йўл олади. Керакли дорини топиб, уни мижозга топширган ўғри енгил тин олиб, яна қочишга отланади. Бироқ дорихона остонасида яна икки мижоз пайдо бўлади. Талончи янги ролни шу қадар яхши ўзлаштириб олган эканки, бу сафар дорихона бекасининг ёрдамисиз керакли дорини топиб, аёлларга уни сотиб, такаллуф билан қайтимини ҳам беради. Шундан сўнггина жиноятчи машъум дорихонани тарк этишга муваффақ бўлади.

СЪЕЗД ТОПШИРИҒИГА БИНОАН

СССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ СЪЕЗДИНИНГ СССР ПРОКУРАТУРАСИНИНГ Т. Х. ГДЛЯН БОШЧИЛИГИДАГИ ТЕРГОВ ГУРУҲИ ФАОЛИЯТИ БИЛАН БОҒЛИҚ МАТЕРИАЛЛАРНИ ТЕКШИРИШ КОМИССИЯСИНИНГ ҲИСОБОТИ

Комиссиямизга аъзо бўлган баъзи ҳуқуқшунослар Гдлян ва Иванов томонидан озодликка чиқарилган кўплаб кишилар чиндан ҳам мафия ва пинҳоний бойлик орттиришнинг етакчи арбобларидир, республика Ички ишлар министрлигининг ҳар хил даражадаги ходимлари, ҳатто партия ходимлари улар томонидан сотиб олинган югурдаклар бўлишган, деган хулосага келдилар. Шунинг учун ҳам матбуотда илгари, бир тоифа одамларда бугун ҳам Гдлян ва Иванов ҳақида мафияга қарши толмас курашчилар сифатида туғилган афсона мафиянинг ўзига фойда бераяпти. Гдлян ва Иванов Ватан мафиясининг «бобокалон»ларига ҳеч қандай хавф солган эмаслар, бундан кейин ҳам хавф сола олмайдилар. Матбуотда кўтарилган шовқин-сурон эътиборни ҳам, кучни ҳам чалғитиб, мафиянинг ўзи билан эмас, унинг югурдаклари билан олишишга мажбур этаяпти.

«Керакли» кўрсатмалар берган кўпчилик айбланувчиларга тўла-тўкис айб қўйилмаган, юмшоқроқ жазо кўрилиши ваъда қилинган.

Терговчиларнинг гапига киришни истамаган, «айби»ни бўйнига олмаган, бойликларни ўз қўли билан топширмаган «қайсар» маҳбусларнинг қисмати бошқача бўларди. Гдлян ва Иванов қийин, катта тажриба талаб этадиган тергов ишларини олиб бориш ўрнига кўпинча тазйиқ ўтказишнинг номақбул усулларини қўллanaверганлар, бунинг устига ана шундай йўл тутиш кераклиги СССР прокуратурасидан кўрсатиб турилган. Масалан, комиссиямиз йиғинида СССР прокуратурасининг етакчи назорат қилувчи прокурори Н. К. Попованинг сўзини эшитаётганимизда у: «Айбланувчиларга тазйиқ ўтказмасдан туриб порахўрликка доир иш устидан тергов олиб бориб бўлмайди», — деб очиқдан-очиқ айтди. Маҳбусларга тазйиқ кўрсатиш шакллари турли-туман эди, улар орасида А. Солженицин «ГУЛАГ архипелаги» асарида ёзган «тергов» усулларининг деярли ярмини учратиш мумкин. Судланувчиларнинг бир қисми (бу ҳақда юқорида таъкидлаб ўтилганидек) қамоқдаги тергов авахталарида, кўпинча эса захь, одам туриши мумкин бўлмаган нобоп биноларда қонунда белгиланганидан ортиқча муддат мобайнида — икки, уч ва ҳатто тўрт-беш йиллаб сақланган. Устига-устак маҳбусларни тўрт ой, баъзи ҳолларда эса саккиз ойгача сўроққа чақиришмаган. Ваҳоланки, қонунда тергов муддати узоғи билан тўққиз ойгача чўзилиши мумкинлиги белгилаб қўйилган. Масалан, кейинчалик бутунлай оқланиб чиққан Т. Х. Қаҳрамонов, Т. Ҳайитов ва А. Р. Ғойибов қамоқда уч йилдан ортиқроқ ушлаб турилганлар. Ана шу уч айбланувчига нисбатан тергов ишлари 1987—1988 йиллар мобайнида умуман олиб борилмаган. Индамас маҳбусларни жиноятчилар томонидан дўппослаш одат бўлган. Буни эндиликда оқланиб чиққанлар ҳам, қамоқ жазосига ҳукм қилинганлар ҳам айтиб беришмоқда. СССР прокуратураси ўтказган текширишлар ҳақиқатан шундай қилинганини исботлаб турибди. Тергов маълумотларига қараганда, маҳбус Мавлоновнинг қамоқда вафот этишига уни жуда оғир шароитларда тутқунликда сақлаб туриш сабаб бўлган. Кўплаб гувоҳлар терговчиларнинг шафқат-

(Давоми. Боши газетанинг 26, 27 апрель ва 4 май сонларида).

сизликлари ҳақида нолиб гапиришаяпти. Масалан, Бухоро область ижроия комитетининг собиқ ходимларига нисбатан қўзғатилган ишни кўриб чиқиш пайтида 300 дан зиёд гувоҳнинг ҳар ўнтадан биттаси тергов олиб бориш пайтида қонунга зид усуллардан фойдаланилгани, жумладан, калтаклангани, дағдаға қилингани, қонунсиз равишда қўлга олингани ҳақида судда кўрсатма берди. Эндиликда Гдлян билан Иванов бу тарздаги айблашларни инкор этишаяпти, берилаётган кўрсатмалар ҳуқуқий кучга эга эмас, чунки улар холис материаллар ва ашёи далиллар билан тасдиқланмайди, дейишмоқда. Шуниси ҳам борки, уларнинг тергов гуруҳи томонидан кўпчилик маҳбуслардан олинган порахўрлик ҳақидаги эътироф этилган юзлаб кўрсатмалар ҳам холис далиллар билан тасдиқланмаган, «пора бердим», «пора олдим» қабилидаги бўйинга олишлардангина иборат-ку, ахир! Бинобарин, турли одамлар ҳар хил вақтларда беришган ана шундай кўрсатмаларнинг аксарияти

бирортасини айблаш бўйича иш судга оширилгани йўқ. Барчасига нисбатан қўзғатилган жиноий таъқиб кейинчалик тўхтатилди, ваҳоланки улар уч кундан то етти ойгача тутқунликда сақланганлар. Кўпгина ҳолларда ана шу шахсларга нисбатан қўзғатилган жиноий ишлар жиноят аломатлари бўлмаганлиги учун тўхтатилган, баъзилари бўйича эса умуман ҳеч қандай қарорга келинмаган. Бундай шахсларга тааллуқли материаллар одатда яширилган, жиноий ишлар судга оширилган тақдирда эса бундай шахсларга тааллуқли материаллар олиб қолинган, бирон-бир процессуал қарор қабул қилинмаган. Ишлардан процессуал ҳужжатлар чиқариб ташлангани сабабли айрим шахсларни вақтинча тутқунликда сақлаб туриш ёки қамаш ҳақида фақат суддагина маълум бўлган, чунки гувоҳ сифатида чақирилган кишилар маълум муддат тутқунликда бўлишганини айтишган. Афсуски, судлар қонунни очиқдан-очиқ бузишдан иборат бундай ҳолатлар бўйича

бир-бирига ниҳоятда ўхшашки, улар бир неча нусхали қилиб ёзилганми, дейсиз. Комиссиямиз томонидан ўтказилган махсус экспертиза ҳам бундай гувоҳликлар ўхшашлигини батамом тасдиқлади.

Бироқ Гдлян билан Иванов гуруҳи учун маҳбусларга тазйиқ ўтказишнинг асосий усули уларнинг қариндош-уруғларини ҳибсга олиш бўлган. Терговчилар қариялар, беморлар, кўп болали оналарни ҳам тутқунликда сақлашдан тап тортмаганлар, бундай нотўғри иш тутиш натижасида маълум муддат мобайнида балоғатга етмаган ва кичик ёшдаги болалар парваришсиз ҳамда қаровсиз қолишаётганини хаёлларига ҳам келтиришмаган. Масалан, Каримов иши тергов бўлаётганида унинг 21 қариндоши, Худойберганов иши бўйича 15, Усмонхўжаев иши бўйича 9, Нурусимбетов, Ражабов, Камолов ишлари бўйича уларнинг 8 тадан яқинлари тутқунликда сақлаб турилган. 12 боланинг онаси Саидова, 11 тадан боласи бўлган Далиева ва Матгамова, 8 фарзандли она Алимова ҳам қамоқда сақланганлар. Улар ёппасига — айбланувчиларни тинтув қилиш пайтида топилмаган бойликлар яшириб қўйилган жойларни кўрсатиб бериш учун ҳибсга олинганлар. Ўнта бегуноҳ киши жабрланса ҳам майли, ҳар қалай битта айбдор жазодан қочиб қутула олмайди-ку, деб ҳисоблашарди. Ўз қариндошларининг пул ва қимматбаҳо буюмларини яширишда шубҳага олинган юздан ортиқ киши қамалди. Қизиғи шундаки, улардан

камдан-кам хусусий ажрим чиқаришган. Пора берувчи билан пора олувчини битта авахтада узоқ вақт сақлаб туриш ҳолларига йўл қўйилган, ваҳоланки процессуал нормаларга кўра бундай қилиш ман этилади.

Бугунги кунда далил-исботлар умуман бўлмагани, жиноятчиликка дахлдорлиги аниқланмагани ҳолда қўлга олиниб қамалган, бунда процессуал нормаларнинг талабларидан қўпол равишда чекиниш содир этилган яна 50 шахснинг номи маълум. Жиноий ишлардан олиб қолинган, суддан яширилган материаллар йўқ қилиб ташланмаган, балки алоҳида қопларда — Гдлян таърифи билан айтганда, «ўра»ларда сақланган. Фақат кейинги ойлардагина СССР прокуратураси ана шундай «ўра»ларда нималар борлигини ўрганишга киришди.

Гдлян билан Иванов судлов органларига тазйиқ ўтказганларига қарамай (ҳозирги пайтда шу ҳақда жуда кўплаб судьяларнинг гувоҳликлари бор) ишни кўриб чиқиш натижасида ҳукмларда олинган пора ҳажми айбловчи хулосалардагига нисбатан кескин даражада камайиб кетган, баъзи ҳолларда эса судьялар пора берувчиларни терговда зўрлаб бўйинларига қўйилган пулнинг чорак бўлаги миқдорида айбдор деб топишган, шундай ҳоллар ҳам бўлганки, айбловчи хулосада келтирилган ўнлаб ҳолатлардан битта ёки иккитасигина судда исботланган. Шунинг натижасида Гдляннинг Ўзбекистондаги судлов органла-

ри билан можароси 1985—1986 йиллардаёқ кескин тус олган, у зўр бериб судлар чиқарган қарорларнинг қадрини пасайтиришга интилган. Гдлян Тошкент шаҳри судлари ҳамда жумҳурият Олий суди ходимларини бир неча маротаба ҳақоратлаган, судьяларни «мафиячилар» деб атаган, уларга дўқ-пўписа қилган. Бундай низо пайдо бўлишига сабаб энг аввало шундаки, тергов олиб бориш жараёнида Гдлян гуруҳи ходимлари биринчи навбатда ашёи далил топишга эмас, балки ўз айбини бўйнига олувчи кўрсатмаларга эга бўлишга, яъни Сталин даври прокурори А. Вишинский таъбири билан айтганда, «далил-исботлар маликаси»ни қўлга киритишга зўр бераверганлар. Айбланувчилар судда дастлабки тергов пайтида берган ўз кўрсатмаларидан воз кечишлари биланоқ уларга қўйилган айблар дарҳол чиппакка чиқаверган.

Ҳибсга олинган кўплаб кишилар прокурор рухсатномаси бўлмагани ҳолда вақтинча сақлаш хоналарида қонунда белгилаб қўйил-

ган муддатдан кўп — 7, 10 ва ҳатто 20 кунлаб ушлаб турилаверганлар. Халқ депутатларини (ҳатто жумҳурият Олий Совети депутатларини) тегишли Советларнинг дастлабки розилигисиз қамоққа олишларга йўл қўйилган. Агар кўпгина гувоҳлар тунда чақирилган, зўрлаб олиб келинган ёки сўроқ қилинган бўлсалар, қамоққа олиш, бунга ҳеч қандай зарурат бўлмаса-да, куппа-кундуз куни, кўпчиликнинг кўз ўнгида рўй берган. Масалан, кейинчалик оқланиб чиққан полковник Қаҳрамонов ўзи раҳбарлик қилаётган билим юрти хонасида ҳибсга олинган, қўлларига кишан солиниб, бутун ўқув даргоҳидан олиб ўтилган. Илгари Навоий область ижроия комитетининг раиси бўлиб ишлаган У. А. Асадовни бевосита колхоз даласининг ўзида қўлга олишган. Кўкрагида жумҳурият халқ депутати нишони бўлишига қарамай қўлларини қайириб, кишан солишган. «Смена» журналининг 1988 йил 15-сонида бир сурат босилиб чиқди. Унда Гдлян одамлари кўкрагида Олий Совет депутати нишони бўлган кишини вертолёт томон олиб кетишаётгани аниқ кўриниб турибди. Комиссиямизга Ш. А. Раҳимов ёзиб берган аризадан кўчирма: «Нима учун Гдлян билан Иванов мени — 1982 йил июлида Бухоро шаҳар Советига сайланган депутатни 1984 йил февралида қамоққа олишди, депутатлигим ҳақидаги масалани ҳал этмасдан туриб, Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитетининг ички қамоғига ташлашди? У ерда мени жуда оғир шароитларда икки йилу

икки ой сақлаб туришди». Терговдагилардан комиссиямизга неча ўнлаб шу хилда аризалар тушган. Гдлян ишларни судга оширар экан, эҳтимол, очиқ тартибда суд бўлишини истамагани учундир, «Махфий» деган белги қўйган, ваҳоланки ишда ҳеч қандай сир-синоат бўлмаган. Бундай белги илгари «Хинт иши»га ҳам қўйилган эди. «Чурбанов иши»ни яширин тарзда, яъни ёпиқ мажлисларда кўриб чиқиш мўлжалланган бўлиб, СССР прокуратураси бунга қаршилик кўрсатмаган эди.

Пуллар ва қимматбаҳо буюмлар мусодара қилинаётганда қўпол равишда қонунбузарликлар содир этилган. Катта миқдордаги бойликни мусодара қилинганлик ҳақида тузилган протоколларда аввалига бир хил гувоҳлар номи ёзиб қўйилган бўлса, иш охирига келиб бошқаларнинг номларини учратасиз. Бойликларни жойлаш пайтида муҳрларнинг изларини чалкаштириш фактлари бор. Кўп ҳолларда қимматбаҳо буюмлар очиб кўрилаётган пайтда улар яхши кўздан кечирилмаган, пуллар ва заём

облигацияларининг умумий миқдори умуман ҳисоблаб чиқилмаган. Катта миқдордаги бойликлар мусодара қилинганда муҳрламаслик ҳоллари рўй берган. Москвага ташиш пайтида неча ўнлаб тилла тангалар йўқолган, ана шундай ҳолатлар юзасидан ҳеч қандай жиноий иш қўзғатилмаган. Бир қатор рўйхатларда «Тилла тангалар ва заргарлик буюмлари сочма ҳолда бўлган», деб кўрсатиб қўя қолинган, уларни лоақал сон жиҳатидан (қийматини давлат назоратчиси узоқ вақт мобайнида аниқлаб чиқади) ҳисобланмаган ҳам. Заргарлик буюмларини кўрикдан ўтказиш учун мутахассислар таклиф этилмаган, уларнинг ўзига хос белгилари кўрсатилмаган.

Иш шунгача бориб етганки, турли хил шахслардан мусодара қилиб олинган бойликларга умумий «кўздан кечириш» протоколи тузилган, шунинг натижасида бу бойликлар эгасиз бўлиб қолган, улар кимдан ва қанча миқдорда олинганини аниқлаш мумкин эмас. Тошкент ва Москвада матбуот ходимлари ҳузурида намойиш этиш учун кўргазма уюштирилганда бойликлар тамомила эгасизланиб қолган — улар узоқ вақт мобайнида ҳеч қаерга топширилмаган, балки терговчиларнинг хоналарида ёки пўлат сандиқларида сақланаверган.

Пулларни мусодара қилиш пайтида фақат пачкалар саналгану умумий миқдори аниқланмаган ва белгилар қўйилмаган.

Шунинг учун банкка топшириш пайтида камомадлар

ҳам, ҳатто 29 минг сўмгача ортиқча пуллар ҳам бўлган. Мусодара қилишга доир протоколларда қуйидаги жумлаларни ўқиш мумкин: «тошли ва тошсиз сариқ металлдан ишланган узуклар шодаси», «олтин тўла банка мусодара қилинди» (ҳатто банка ҳажми ҳам кўрсатилмаган), «60 та ва ундан ортиқ танга мусодара қилинди» (қиймати қанақа?), «ичи пулга лиқ тўла дипломат тортиб олинди» (бироқ дипломатда пулларнинг қанақасидан жойланганига қараб бир миллион сўм ҳам, юз минг сўм ҳам бўлиши мумкин). Бундай мисоллар жуда кўп.

Терговчилар томонидан фуқароларни гўё пора сифатида олинган бойликларни яширишда қатнашганликлари тўғрисида олдиндан қалбаки кўрсатмалар беришга мажбурлаш йўли билан «далил исботлар»ни сунъий равишда яратиш ҳоллари содир этилгани аниқланди. Ана шундай шароитда жиноятчиликка ҳеч қандай алоқаси бўлмаган одамлар ўз шахсий жамғармаларини топширганлар, қариндош-уруғлари ва таниш-билишларидан пул қарз олганлар, қамоққа тушиши хавфи остида дўконлардан қимматбаҳо буюмларни харид этиб худди жиноий йўллар билан топилган бойлик каби терговчиларга ўтказганлар.

Д. Бечканов билан бўлган воқеа бунга яққол мисол. Уни, яъни иккинчи гуруҳ ногиронини бир неча маротаба сўроққа чақиришди ҳамда 500 минг сўм топширишни талаб этишди. Жиноий йўллар билан орттирилган пуллари йўқлиги сабабли у бунга рози бўлмади. Сўнгра ўзи, қариндош уруғлари, хотини ва болалари қамоққа олинишларидан чўчиб, терговчиларга юз минг сўм топширишга қарор қилди. Олинган қарз ҳақидаги тилхатларни нотариал маҳкамада тасдиқлатиб олди. Тўпланган пулларга ўз жамғармасини ҳам қўшиб терговчиларга 92 минг сўмдан кўпроқ пул олиб келиб берди. Бироқ бу пуллар гўё жиноий йўл билан топилган, яъни Бечканов битта йирик порахўрнинг илтимосига кўра сақлаётган бойлик сифатида расмийлаштирилди.

Ана шу ва айни пайтда бу ерда келтирилмаган кўплаб далиллар қонунчилик қўпол равишда бузилганлигини, шунингдек СССР прокуратураси 18/58115—83-сон жиноий иш бўйича фаолият юритган Гдлян билан Ивановни тергов гуруҳи раҳбарлигидан четлаштиришида ҳамда юқорида тилга олинган тергов гуруҳи ишида рўй берган суиистеъмолликлар ва социалистик қонунчиликни бузиш ҳоллари юзасидан прокурор В. И. Илюхин бошчилигида 18/67812—89-сон белгиси билан жиноий иш бошлаб юборилганида тўла асослар борлигини кўрсатади.

Гдлян раҳбарлигидаги тергов гуруҳи иши хусусида юқорида келтирилган барча далилларга баҳо бериш билан бирга, шуни албатта таъкидлаб ўтиш керакки, қонунчилик ҳамда процессуал нормаларни бузиш ҳолларининг асариятига гуруҳнинг ҳамма терговчилари томонидан эмас, балки тахминан 15—20 нафар, яъни Гдляннинг шахсан ўзи ажратиб олган ва ўзига яқин тутган ҳуқуқшунослар томонидан йўл қўйилган. Терговчиларнинг бошқа қисми (улар жуда кўпчиликни ташкил этадилар) ўз хизмат бурчига виждонан муносабатда бўлган, Гдлян гуруҳга раҳбарликдан четлаштирилганидан кейин ҳам Ўзбекистонда ишлашни давом эттираверган.

(Давоми бор).

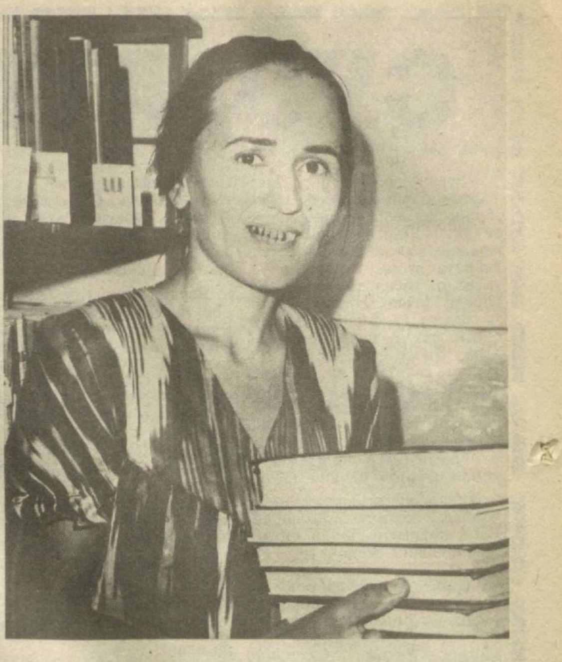

Саноатхон Парпиева касб танлаётганида улуғ рус ёзувчиси М. Горькийнинг: «Китоб бахт ва қудратли истиқбол йўлида одамзот яратган, эҳтимол энг мураккаб ва мўъжизалар ичидаги энг буюк мўъжизадир» деган ҳикматли гапига амал қилган бўлса ажаб эмас. Чунки у кўп йиллардан бери Дўстлик районидаги марказий кутубхонада ишлар экан, қарийб мингга яқин муштарий 12.500 та турли хил адабиётдан фойдаланаётганини кўриб, ғоят буюк куч ҳисобланган китобнинг сеҳрига, мўъжизакорлигига яна бир бор қойил қолади.

СУРАТДА: С. Парпиева янги китобларни кўздан кечирмоқда.

Б. НОРҚУЛОВ олган сурат.

СПОРТ АХБОРОТИ

ФУТБОЛ

Маълумки, кейинги даврда СССР кубоги учун мусобақалар икки йиллик муддатда ўтказилмоқда, яъни баҳслар биринчи йили бошланиб, келгуси йилда якунланмоқда. Кечагина биллур соврин учун финал учрашуви бўлиб ўтгани, унда Киев динамочиларининг омади келиб, юксак мукофот билан тақдирланишгани ишқибозларга маълум.

Айни чоғда 1990—1991 йиллар учун СССР кубоги мусобақалари давом этаяпти. Куни кеча тўққизта ана шундай учрашув бўлиб ўтди. Уларда жумҳуриятимизнинг икки командаси қатнашди. Шуниси қувончлики, иккала вакилимиз ҳам рақибларини ўз майдонларида қабул қилиб, ғалаба қозондилар.

Айниқса Фарғонанинг «Нефтяник» командаси қучган зафар эътиборга сазовор. Бир неча йилдан бери зона ғолиби бўлиб, кўп сонли мухлисларини хурсанд этаётган бу коллектив ўз майдонида Чимкентнинг «Мелиоратор» клубини қабул қилди. Фарғоналик чипор тўп усталари илк дақиқалардан ташаббусни қўлга олиб, тезкор ҳаракатлари билан рақибларини шоширибқўйдилар. Уларнинг ҳужумкорлик шиори остида ўйнашлари ўз самарасини берди. «Нефтяник» меҳмонлар дарвозасига жавобсиз олтита тўп киритди. Натижада ҳамюртларимиз келгуси босқич мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритдилар. Шунинг ўзи ҳам улар бу мавсумга пухта тайёргарлик кўриб, яна юксак ўринлар учун курашишни ният қилганликларидан далолат беради.

Иккинчи вакилимиз — Наманганнинг «Навбаҳор» командаси шарқий зона пешқадами — Фрунзенинг «Олға» коллективини қабул қилди. Бу учрашувда майдон эгаларининг омади келмади. Улар 0:1 ҳисобида мағлубиятга учрадилар.

ХОККЕЙ

Швейцарияда бўлиб ўтган жаҳон биринчилиги совет хоккейчиларининг ғалабаси билан тугаганлиги ишқибозларни ғоят мамнун этди.

Одатга кўра мусобақалар ниҳоясига етганидан сўнг кучли учлик аниқланади. Бу сафар унинг таркибидан дарвозабон Артур Ирбе (СССР), ҳимоячи Михаил Татаринов (СССР), ҳужумчи Стефен Айзерман (Канада) ўрин олди. Ҳужумчи Андрей Хомутов (СССР) энг кўп шайба киритиб, махсус соврин билан тақдирланди.

Анъанага кўра аниқланган жаҳоннинг рамзий командаси таркибидан дарвозабон Гашек (Чехословакия), ҳимоячилар Татаринов, Фетисов (иккаласи ҳам СССР), ҳужумчилар Хомутов (СССР), Айзерман (Канада), Райхл (Чехословакия)лар ўрин олдилар.

Совет хоккейчилари шу тариқа йигирма икки бор жаҳон биринчилигининг ғолиби бўлиб, олтин медаллар билан тақдирландилар.

Чемпионат ниҳоясида 1-4-ўринлар учун курашган командалар ўйинлар жадвалидан қуйидаги тартибда ўрин олдилар:

	Ю	Д	М	Ш	О
СССР	3	0	0	15—1	6
Швеция	1	1	1	11—12	3
ЧССР	1	1	1	8—12	3
Канада	0	0	3	7—16	0

Юқоридаги натижалар, шайбалар нисбати совет хоккейчиларининг ғалабаси қанчалар қувончли эканлигини кўрсатиб турибди.

БОКС

Суҳумида Совет Иттифоқи Қаҳрамони Мелитон Кантария соврини учун ўсмирлар ўртасида бокс бўйича Бутуниттифоқ мусобақаси ўнинчи маротаба ўтказилди. Унда мамлакатимизнинг турли шаҳарларидан келган иқтидорли боксчилар қатнашдилар. Кескин курашлардан сўнг барча вазн тоифалари бўйича ғолиблар аниқланди.

Республикамиз вакилларидан чирчиқлик И. Журавлев қувончли натижага эришди. У энг оғир вазн (91 килограммдан ортиқ) тоифасида баҳслашиб, ҳурмат шоҳсупасининг юксак поғонасига кўтарилди.

Билиб қўйган яхши

Сиз макинтош нималигини биласизми! Албатта, биласиз. Лекин «макинтош» сўзи кишининг фамилияси эканини-чи!

1923 йилда Шотландияда Чарлиз Макинтош исмли киши яшарди. Бу мамлакатда ёмғир тез-тез ёғиб туради. Бир куни Чарлиз Макинтошнинг кийимлари бир зумда ивиб кетди. Шу боис у пальтосига каучук суртди. Энди унинг кийимларидан сув ўтмасди.

Ўртоқларидан кўпига унинг пальтоси ёқиб қолди. Улар ҳам пальтоларига каучук суртиб беришини сўрашди. Кейинчалик бошқа одамлар ҳам шундай қилдилар. Улар пальтоларини «макинтош» деб атай бошладилар.

* * *

Сиз хулиган сўзини биласизми! Ҳа, бу сўзни биласиз. Шу боис безориликни ёқтирмайсиз. Ахир, бирор киши ўзини тута олмай ёмонлик қилса, одамлар уни хулиган, деб атайдилар. Бу сўз инглизча кишининг исми эканлигини билмасангиз керак. Ўтган асрда Лондонда Хулиган исмли киши яшаган. У жуда ёмон бўлган. Шундай безориликлар қилганки, Лондондаги ҳар бир киши уни билган ва нолиб гапирган. Ёмонлик қилган кишини одамлар «хулиган», деб атай бошлаганлар.

Шу тариқа янги атама пайдо бўлган. Эндиликда бу сўзни нафақат инглизчада, балки бошқа тилларда ҳам учратамиз.

Тўпловчи О. БЕГИМОВ.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЕҚУБОВ.

ОЙНАИ ЖАҲОНДА

6 МАЙ, ЯКШАНБА

● ЎзТВ I

9.00 «Ассалому алайкум». Мусиқий кўрсатув.

*

10.00 Мактаб ўқувчилари учун. «Компьютер сабоқлари».
10.25 Ғалабанинг 45 йиллигига. В. Распутин. «Омон бўлсанг, унутма». Видеоспектакль. 2-қисм.
11.25 Спорт кўрсатуви: 1. «Шоҳруҳ» клуби. 2. Классик кураш. Бутуниттифоқ мусобақалари. «Меҳнат резервлари» спорт комплексидан олиб кўрсатилади.
12.35 ЎзССРда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Турсунали Қурбонов билан учрашув.
[illegible] Болалар учун театр. «Ўрмондаги [illegible]». Жиззах вилояти мусиқий драма ва комедия театрининг спектакли.
15.20 «Алифбо сабоқлари» (такрор.).

* * *

16.55 Кўрсатувлар тартиби.
17.00 Футбол бўйича мамлакат биринчилиги. «Пахтакор» — «Динамо» (Ставрополь). «Пахтакор» Марказий стадионидан репортаж. Танаффус пайтида — «Қайсар қуёнча», «Кора лайлак». Мультфильмлар.
18.50 Мактаб ўқувчилари учун. «Санъат ғунчалари».
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Эстрада калейдоскопи».
20.20 Катталар учун мультфильм. «Данило ва Ниниля».
20.30 Москва. «Время».
21.00 Тошкентда Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон автономмухтор жумҳурияти маданияти кунлари. Эфирда — Наманган.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Москва кўз ёшларга ишонмайди». Бадиий фильм. 2-серия.
23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

9.00 «Сапеда». Мусиқий кўрсатув.
10.05 «Ҳар бир кишига ва барчага». Реклама.
10.15 «Яхши дегани нима». Ғалаба кунига бағишланади.
10.55 А. Чхаидзе. «Соат 3 дан 6 гача қабул қилинади». Телевизион спектакль.

* * *

16.55 Кўрсатувлар тартиби.
17.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Помир» (Душанбе) — МАСК. Фрунзе номли жумҳурият стадионидан кўрсатилади. Танаффус пайтида — Кино-[illegible]
18.50 «Севги ва кабутарлар». Бадиий фильм (рус тилида).
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Хотира». Суруди Муқаддас.
22.00 «Ҳафта». Информацион программа.
22.30 «Навиди Душанбе».
23.10 «Телетомошабин ҳамроҳи».

● МТ I

7.30 Спорт ҳамма учун.
7.45 Ритмик гимнастика.
8.15 «Спортлото» тиражи.
8.30 «Эрта саҳарлаб». Болалар учун кўрсатув.
9.30 «Ватан хизматида».
10.30 Тонгги дам олиш программаси.
11.00 «Саёҳатчилар клуби».
12.00 «Здоровье».
12.45 «Мусиқий киоск».
13.15 Ғалабанинг 45 йиллигига. «Маршал Жуков. Биографияси саҳифалари». Ҳужжатли фильм.
14.35 «Дангасалик ҳақида эртак». Мультфильм.
[illegible] Томошабинларнинг талабларига биноан. «Солдатлар [illegible] лаганда». Совет қўшиқлари фестивали. Финалнинг 2-тури (24 мартдаги кўрсатув такрорланади).
16.45 «Қишлоқ янгиликлари». Панорама.
18.00 П. И. Чайковский таваллудининг 150 йиллигига. «Чайковский». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар («Мосфильм»).
20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати.
21.00 Абадият ҳақида ўйлар.
21.15 «Евровидение» халқаро ташкилоти қатнашчилари бўлган мамлакатлар эстрада қўшиқлари конкурси. Югославиядан кўрсатилади.

● МТ II

7.30 Зарядкага сафланинг!
7.45 Иттифоқдош жумҳуриятлар студияларининг фильмлари. «Юракдаги дард» («Укртелефильм»).
9.15 «Бирадарлашганлар: Могилёв — Габрово». Минскдан кўрсатилади.
9.40 Болалар учун фильм. «Каптта бола» (М. Горький номли киностудия, субтитр билан).
11.00 «Саёҳатчилар клуби».
12.00 Миллий баскетбол ассоциацияси профессионаллари ўртасида баскетбол бўйича АҚШ чемпионати.
13.00 «Жигули билан хайрлашув». Ҳужжатли фильм премьераси. «Она-замин ташвишида» туркумидан. Жигули теварак-атрофини муҳофаза қилиш зарурати ҳақида (Куйбишев кинохроника студияси).
13.20 «Шунчаки ҳазил». Тошкентдан кўрсатилади.
13.55 Коллаж (реклама, ахборот, эълонлар).
14.00 СССР Халқ Хўжалиги Ютуқлари кўргазмасида «Правда» газетаси фестивали ҳақида репортаж.
15.00 «Совет Россияси» видеоканали.
17.30 «Планета». Халқаро про-[illegible]
18.30 Спорт гимнастикаси. Европа чемпионати. Хотин-қизлар. Грециядан кўрсатилади.
19.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Дюймчахон». Мультфильм. 2-қисм.
19.45 «Опальний принц» группаси ижро этади. Киевдан кўрсатилади.
20.00 «Шура холани эҳтиёт қилинг». Телевизион ҳужжатли фильм (Волгоград).
20.30 «Время». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан).
21.00 Футбол. СССР чемпионати. «Спартак» — «Динамо» (Киев). Танаффус пайтида — Спорт ҳамма учун.
23.00 Ҳужжатли фильмлар: «Андреев байроғи остида», «Сув остида излаш» (Киев).
23.30 Волейбол. Жаҳон лигаси биринчилиги. Эркаклар. Голландия — СССР терма командалари. Голландиядан кўрсатилади.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» — «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41. Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-20. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33, 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р — 63203 Д. 1187 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12